

**YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN MERKEZİ
YÖNETİM BÜTÇE SİSTEMİ İÇERİSİNDEKİ
YERİ VE ÖNEMİNİN ANALİZİ**

Gülgün BULUT
(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir, 2017

**YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE SİSTEMİ İÇERİSİNDEKİ
YERİ VE ÖNEMİNİN ANALİZİ**

Gülgün BULUT

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Maliye Anabilim Dalı

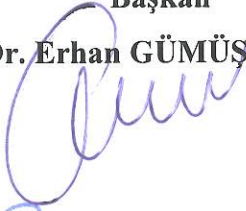
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Eskişehir
2017**

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Gülgün Bulut tarafından hazırlanan “Yaşam Boyu Öğrenmenin Merkezi Yönetim Bütçe Sistemi İçerisindeki Yeri ve Öneminin Analizi” başlıklı bu çalışma 13.10.2017 tarihinde Eskişehir Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından Maliye Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Erhan GÜMÜŞ (Danışman)

Üye
Prof. Dr. Ali ÇELİKKAYA

Üye
Prof. Dr. Abdullah YALAMAN

ONAY
.../ .../ 2017
(İmza)
Prof. Dr. Hasan Hüseyin ADALIOĞLU
Enstitü Müdürü

...../...../.....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin/projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Gülgün BULUT

ÖZET

YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE SİSTEMİ İÇERİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİNİN ANALİZİ

BULUT, Gülgün

Yüksek Lisans-2017

Maliye Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Erhan GÜMÜŞ

Günümüzde bilim ve teknolojinin hızla gelişmesi bilgiyi hızla eskiyen argüman konumuna getirmektedir. Çağın getirdiği bu hızlı dönüşüm bilginin yaşam boyu güncel tutulması gereğinin habercisidir. Bu durum ise eğitim-öğretim süreçlerinin yeniden yapılandırılması ihtiyacını gündeme getirmektedir. Yapılandırma konusu ise maddi bir alt yapı gerektirdiğinden eğitimin finansmanı konusunun önemi dikkat çekmektedir. Ülkemizde eğitimin finansmanı büyük ölçüde kamu kaynaklı olduğundan yapılandırma ve geliştirme süreci devletin sorumluluğundadır. Bu sebeple çalışmamızın ilk bölümünde MEB bünyesindeki “eğitim hizmetleri” genelden özele (yaşam boyu öğrenme) doğru incelenmiştir. İlerleyen bölümlerde ise mali boyutu; harcama, yatırım, bütçe ve vergisel teşvikler vasıtasıyla değerlendirilerek yaşam boyu öğrenmenin merkezi yönetim bütçesi içerisindeki yeri ve önemi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: yaşam boyu öğrenme, yatırım, bütçe

ABSTRACT

ANALYSIS OF PLACE AND IMPORTANCE IN LIFE-LONG LEARNING IN THE CENTRAL BUDGET SYSTEM

BULUT, Gülgün

Master Degree - 2017

Department of Public Finance

Adviser: Prof. Dr. Erhan GÜMÜŞ

Today fastly developing science and technology place the knowledge as a fastly aging argument position. Such fast change experienced during new century might be considered as the precursor that makes it necessary for the knowledge to be kept updated. These developments also propose the requirement for reconstruction of education and teaching processes for the agenda. Here Educational fund becomes a significant issue since construction requires financial infrastructure. In our country, the public holds the responsibility for construction and improvement since educational fund includes public resources. That's why we have first examined the educational services of MEB from public to the private (life-long learning) in this study. In the following sections, we have evaluated the financial magnitudes of lifelong learning by identifying its place and importance in the central government budget in terms of expenditures, investments, budget and tax incentives.

Keywords: life-long learning, investment, budget

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI BÜNYESİNDEKİ EĞİTİM HİZMETLERİ VE YAŞAM BOYU ÖĞRENME YAKLAŞIMI

1.1. EĞİTİM HİZMETLERİ	2
1.1.1. Eğitim Harcamaları	3
1.1.1.1. Eğitimin Kamu Harcaması Niteliği	4
1.1.1.2. Eğitim Harcamalarının Sınıflandırılması	7
1.1.2. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Yapısı	10
1.1.2.1. Yaygın Eğitim	15
1.1.2.1.1. Halk/Yetişkin Eğitimi	17
1.1.2.1.2. Meslekî Eğitim (Çıraklık Eğitimi)	19
1.1.2.1.3. Uzaktan Eğitim	20
1.2. YAŞAM BOYU EĞİTİM VE ÖĞRENME YAKLAŞIMI	20

2. BÖLÜM

YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN MALİ BOYUTUNUN ANALİZİ

2.1. YAŞAM BOYU ÖĞRENMEYE YÖNELİK EĞİTİM YATIRIMLARI	26
2.1.1. Merkezi Bütçe Yatırım Ödeneğinden MEB Yatırımlarına Ayrılan Pay	28

2.1.2. Hayat Boyu Öğrenme Bağlamında Yatırım Ödenekleri	30
2.1.3. Yaşam Boyu Öğrenme Odaklı Bakanlıkça Üretilen Proje ve Protokoller	33
2.1.4. Yaşam Boyu Öğrenme Temalı MEB Stratejik Planları	35
2.1.4.1. 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planlarında İşlenen Yaşam Boyu Öğrenme Teması.....	36
2.2. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ İÇERİSİNDE YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN YERİ	40
2.2.1. Merkezi Yönetim Bütçesi İçerisinde MEB Bütçesinin Payı.....	42
2.2.1.1. Merkezi Yönetim Bütçesinden Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne Ayrılan Pay	47
2.3. YAŞAM BOYU ÖĞRENMEYE İLİŞKİN ANAYASAL DÜZENLEMELER	55
2.3.1. Yaşam Boyu Öğrenme Kapsamındaki Kanun, KHK ve Yönetmelikler.....	55
2.3.2. Vergi Teşvik Yasasında Yaşam Boyu Öğrenme Teması.....	58
2.3.2.1. Teşvik Edilemeyecek Yatırımların Kapsamı.....	62
2.4. YAŞAM BOYU ÖĞRENME KAPSAMINDAKİ YATIRIM VE DÜZENLEMELERİN FAYDA VE GETİRİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	64
SONUÇ.....	68
ÖNERİLER.....	71
KAYNAKÇA.....	74

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2006-2016 Yılları Arasında Hayat Boyu Öğrenme Bağlamında Yatırım Ödenekleri	30
Tablo 2: Millî Eğitim Bakanlığının 2006-2016 Yılları Arasında Hayat Boyu Öğrenme Kapsamında Biten Yatırım Projeleri	32
Tablo 3: 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planlarında Hayat Boyu Öğrenme Teması	38-40
Tablo 4: Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinin Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı (2006-2016 Dönemi)	44
Tablo 5: 2006-2016 Dönemi Malî Yılı Bütçesinin Hayat Boyu Öğrenme Bağlamında Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı	49
Tablo 6: 2006-2016 Dönemi Malî Yılı Bütçesinin Hayat Boyu Öğrenme Bağlamında Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Dağılımı	51
Tablo 7: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İnsan Kaynakları Dağılımı (2011-2016)	53
Tablo 8: 2006-2016 Yılları Arasında Yapılan Derslik Sayısı	54
Tablo 9: Merkezi Yönetim Bütçe Ödeneklerinin Fonksiyonel Dağılımı (2016-2019)	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Bütçe Giderlerinin Dağılımı ve Oranları (2006-2016 Dönemi)	8
Şekil 2: MEB Teşkilat Yapısı	11
Şekil 3: Türk Milli Eğitim Sistemi	13
Şekil 4: Merkezi Bütçe Yatırım Ödeneğinden MEB Yatırımlarına Ayrılan Payın Yıllar İtibariyle Oransal Dağılımı	28
Şekil 5: Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Yatırımlara Ayrılan Payın Yıllar İtibariyle Oransal Dağılımı (2006-2016)	29
Şekil 6: 2010-2014 Stratejik Planında Yer Alan Belli Başlı Temalar	36
Şekil 7: MEB Bütçesinin GSMH ve Merkezi Bütçeye Oranı (2006-2016 Dönemi).....	45
Şekil 8: MEB Bilgi Yönetim Sistemleri.....	47

GİRİŞ

Günümüzde bilim ve teknolojinin hızla gelişmesi bilgiyi en hızlı eskiyen argüman konumuna getirmektedir. Bilginin güncelliğini bu derece hızlı kaybettiği bir dünyada *yaşam boyu öğrenme* giderek önemi artan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. "Yaşam boyu öğrenme" kavramı, gelişen yaşam standartlarına ayak uydurabilme, insan gücünün etkili bir şekilde kullanılması, bilgi ve iletişim teknolojilerinin geniş alanlara yayılması, ayrıca üretim ve hizmet sektörlerinde kullanılacak bilgi ve becerilere sahip bir nüfusa olan ihtiyaç doğrultusunda, insan yetiştirmeyi hedefleyen yeni bir yaklaşımdır (Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2014-2018). Bu kapsamda toplumdaki hızlı değişime paralel olarak eğitimin ve öğrenmenin insan yaşamı boyunca süren bir süreç olduğu düşüncesi genel kabul görmeye başlamakta ve eğitim sisteminin odak noktası örgün eğitimden yaygın eğitime doğru kaymaktadır. Sonraki aşamada ise yaşam boyu süren öğrenme ve toplumların yüzleşmek zorunda oldukları hızlı değişim karşısında öğrenme süreçlerinin yapılandırılması ve önemi devreye girmektedir (Jarvis, 2004: 65). Yapılandırmanın söz konusu olduğu aşamada ise sürecin mali boyutu başka bir ifadeyle eğitimin finansmanı konusu gündeme gelmektedir. Bu sebeple çalışmanın ilk bölümünde "eğitim hizmetleri" genel bir çerçevede ele alınarak "yaşam boyu öğrenme yaklaşımı" açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ise daha çok yatırımlar, bütçe, kanunlar ve teşvikler incelenerek mali yapı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı mevcut durumu ortaya koymak olduğundan Türkiye’de MEB bünyesindeki Yaşam Boyu Öğrenme hedef alınmış ve veriler betimsel yöntemle doküman analizi yapılarak toplanmıştır. Bu kapsamda 2006-2016 yılları arasındaki dönemi kapsayan; "Eğitim Raporları, Maliye Bakanlığı Genel Faaliyet Raporları, MEB İstatistikleri (Stratejik Planlar, Faaliyet Raporları, Performans Raporları, Bütçe Sunuşları, Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporları, Resmi İstatistikler), Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporları, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarıları, Maliye Bakanlığı ve TÜİK istatistik raporları" ve mezuat kapsamında da konu ile ilgili "kanunlar, KHK, yönetmelikler ve bugüne kadar uygulanan vergi teşvik politikaları vs." içerik analizi birimi olarak kabul edilmiştir. Söz konusu veriler içerik analizi yöntemiyle test edilerek yaşam boyu öğrenmenin merkezi yönetim bütçesi içerisindeki yeri ve önemi tespit edilmeye çalışılmıştır.

1. BÖLÜM

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI BÜNYESİNDEKİ EĞİTİM HİZMETLERİ VE YAŞAM BOYU ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Eğitim bir ülkenin beşeri sermayesinin temeli olduğu için bu bölümde öncelikle “eğitim hizmetleri” ve “yaşam boyu öğrenme” teması genel bir çerçevede açıklanmaya çalışılmıştır.

20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren hızla artan bilgi ve gelişen teknoloji beraberinde tüm dünyada bireylerin eğitim ihtiyaçlarının artırmasını ve bu hıza uyum süreçlerini gündeme getirmiştir. Eğitim hizmeti büyük oranda kamu kaynaklı bir hizmet türü olduğundan ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde özel sektör tarafından karşılanması aşırı maliyet gerektirdiğinden (Gözübüyük Tamer, 2013) dünyada pek çok ülkede devlet tarafından yerine getirilmektedir (Keskin, 2004: 138). Bu durumun dünyada olduğu gibi ülkemizdeki işleyişinin de benzer olması sebebiyle çalışmamızda ilk olarak bu konuda sorumlu en temel devlet organı olan Milli Eğitim Bakanlığı teşkilat yapısına yer verilmiştir. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında yer alan ve çalışma konumuzun odağını oluşturan “yaşam boyu öğrenme” yaklaşımı gerek yapı ve işleyiş gerekse anayasal temeller açısından genelden özele kavramsal bir çerçeve çizilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. EĞİTİM HİZMETLERİ

Bir ülkenin beşeri sermayesinin temeli olan eğitim; “Bireyin ve toplumun gelişmesini sağlayan, ekonomik kalkınmayı destekleyen, kültürel değerleri koruyup geliştirerek gelecek nesillere aktarılmasına vesile olan, belli bir konuda bilgi ve bilgi dalında yetiştirme ve geliştirme faaliyetlerini kapsayan (Kesik, 2006), ertelenemez ve vazgeçilemez çok önemli bir süreçtir” (Karaarslan, 2005: 36; Güngör ve Göksu, 2013). Söz konusu süreç bünyesinde topluma uyum sağlama, mesleki yetenekleri geliştirme, kültür düzeyini yükseltme gibi amaçların gerektirdiği bilgi, yetenek ve alışkanlıkların kazandırılmasını barındırmaktadır. Bu nedenle eğitim, herşeyin ötesinde insanların gelecekteki hayatlarını doğrudan etkilemesi ve sosyal yapının oluşmasındaki etkisinden dolayı temel bir insan ihtiyacıdır. Çünkü insanlar yaşamları boyunca

hayatlarının daha sonraki yıllarında kullanacakları yetenek, davranış ve bilgiyi elde etmek için eğitime ihtiyaç duyarlar. Eğitime duyulan ihtiyacın karşılanması görevinin büyük oranda devlete ait olması ise devlet açısından eğitimin finansmanı ve kaynak arayışlarını gündeme getirmektedir. Bu nedenle çalışmamızın bu bölümünde ilk olarak eğitim hizmetlerinin finansal yapısı “eğitim harcamaları” başlığı altında verilecektir. İkinci olarak da dünyada pek çok ülkede (örneğin: ‘Yaşam boyu öğrenme bildirisi¹’nde, üye ülkeler, aday ülkeler ve Avrupa Ekonomik Bölgesi üyelerinin katılımıyla yaşam boyu öğrenme konusunda Avrupa seviyesinde bir müzakere başlatmak amaçlanmıştır. Yani ülkeler yaşam boyu öğrenme konusunu önemsemekte ve kendilerini bu konuda sorumlu hissederek bu ve benzeri adımlar atmaktadırlar. Bu durum da yaşam boyu öğrenme hizmetlerinin büyük oranda devlet tarafından yerine getirildiğinin önemli bir göstergesidir.) olduğu gibi ülkemizde de eğitim hizmetleri büyük ölçüde devlet tarafından yerine getirildiğinden bu kapsamda “MEB teşkilat yapısı” başlığı adı altında eğitim hizmetlerinin işleyiş ve yapısına değinilecektir. Eğitim hizmetinin yerine getirilmesinde sorumlu en temel devlet organı Milli Eğitim Bakanlığı olmasından dolayı bu bölümde MEB teşkilat yapısına yer verilme gereği duyulmuştur. Bu sayede sürecin işleyişi ve bu işleyişin arka planda ihtiyacı olan finansal alt yapı hakkında bilgi verilerek genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışma konumuzun odak noktası olan “yaşam boyu öğrenme hizmetleri” de büyük oranda MEB tarafından yerine getirildiği için bu kurumdaki yapı ve işleyiş önem arz etmektedir.

1.1.1. Eğitim Harcamaları

Eğitim hizmeti, dünyanın hiçbir yerinde her ne kadar ekonomik maliyeti baz alınarak sunulmasa da, bu hizmeti yerine getirebilmenin de bir maliyeti olduğu asla gözardı edilemeyecek bir olgudur. Eğitimin finansmanı, genel anlamda eğitim için fon sağlamak ve sağlanan bu fonları en etkin ve verimli bir şekilde kullanmaktır. Ayrıca, eğitim sisteminin finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını etkileyen ve diğer çalışma

¹ Commission Memorandum of 30 October 2000 on lifelong learning, http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf, 23.10.2017

alanlarıyla iç içe olan bir çabayı gerektirmektedir. Bu nedenle, eğitimin finansmanı, eğitim sektörünün mevcut sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu kadar, öngörülen hedeflerin gerçekleşme olanaklarını da sınırlayan bir faktördür. Eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında, öncelikle devletin kendisine düşen görevi gereğince yerine getirme zorunluluğu vardır. Çünkü devletten herkese yetenekleri ölçüsünde eğitim hizmeti vermesi, ayrıca sosyal hukuk devleti gereklerine uygun yeni finansal politikalar belirlemesi beklenmektedir. Tam da bu sebepten ötürü 1980'lerden bu yana tüm dünyada, eğitimin finansmanı için yeni kaynak arayışları gündeme gelmiştir (Acar ve Bilir, 2013). Aynı zamanda bu durumla ilgili politika değişiklik ve düzenlemelerinin odağını da finansman düzenlemeleri oluşturmaktadır. Söz konusu düzenlemelerin en başta gelen uygulama konusunu ise yaşam boyu eğitim ihtiyacını karşılayacak ve eğitimin kalitesini arttıracak yöntemlerin oluşturması gereğidir. Çünkü bu tür eğitim ihtiyaçları olan ülkeler, "Hayat okula sığmaz." önkabulünden yola çıkarak eğitim hizmeti sunarken bireylerin yaşamları boyunca ilgi ve yeteneklerini ön plana çıkaracak eğitim fırsatları üzerinde durmaktadırlar (İşman, 2011).

Eğitim harcamalarının finansman kaynakları; merkezi devlet, yerel idareler, özel-tüzel kişi ve kuruluşlar, hane halkları ve uluslararası kaynaklardan oluşmaktadır. Bu kapsamda eğitim harcamalarının ortalama %74'ünün devlet harcamaları aracılığıyla karşılandığı ve artan bir seyir izlediği dikkat çekmektedir. Özel harcamalar cephesi ise geriye kalan yaklaşık %23'lik dilimi oluşturmakta ve kendi içerisinde artan bir seyir izlemektedir. Uluslararası kaynaklar ise %3'lük bir oranla en küçük dilimi oluşturmakta ve konjonktürel bir seyir izlemektedir (TÜİK Eğitim Harcamaları İstatistikleri, 2015).

1.1.1.1. Eğitimin Kamu Harcaması Niteliği

1950'li yıllara kadar iktisat ve maliyecilerin daha çok kamu gelirleri üzerinde durdukları ve kamu harcamalarını göz ardı ettikleri görülmektedir (Özer, 2010: 8). 1950'lerden sonra sosyal devlet anlayışının benimsenmesi temelinde gerek devlet politikasının değişmesi, gerekse devletin görev ve sorumluluklarında artışlar meydana gelmesiyle harcama politikalarının önemi gündeme gelmiştir. Bu çerçevede ilk olarak kamu harcaması kavramını kısaca açıklayacak olursak, devletin kamusal mal ve

hizmetlerin teminini gerçekleştirmek için yaptığı (Karaarslan, 2005: 38) ulusal ve yerel bütçe harcamalarıdır diyebiliriz. Yani, siyasal bir organın kamu hizmetleri için topladığı vergiler ve sağladığı diğer kaynakları bütçe belgesi ile ödenek ayırarak yaptığı giderlerin tümü kamu harcamasıdır (Bulutoğlu, 2004: 195). Söz konusu açıklamalar ışığında çıkarılabilecek sonuç şu olabilir; ister merkezi idarenin kendisi olsun ister yerel idareler olsun, isterse de devlete bağlı diğer kurum ve kuruluşlar olsun, bütçeden aktarılan bir kaynağın sayılan birimlerden birisi tarafından harcanması, kamu harcamasını ifade eder. Bu bağlamda diyebiliriz ki, kamu harcamalarının kaynağı kamu bütçesidir.

Konuya kamu harcamalarının niteliği açısından baktığımızda ise, Devlet (Kamu) varoluşunun gereği olarak topluma bir takım hizmetler sunmak durumundadır. Bu hizmetlerin nitelikleri, miktarları ve süreleri, siyasi iktidarların tercihleri doğrultusunda ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Kamu tarafından sunulan tüm hizmetler aynı zamanda bir maliyet gerektirir. Bu maliyet, kamu bütçesinden ve kamusal nitelikli kaynaklardan hizmetin sunumu için yapılan harcamalardır. Bu bağlamda öncelikle kamusal nitelikli mal ve hizmetleri kendi içinde gruplayarak açıklamak gerekmektedir. Bunlar;

Tam Kamusal Mal ve Hizmetler: Devlet tarafından üretilmediği takdirde başka türlü üretilme imkanı bulunmayan nitelikteki mal ve hizmetlerdir. Örneğin; savunma, güvenlik, adalet gibi hizmetler. Kamu sektörü tarafından üretilir. Nitelikleri gereği ücretsiz olarak sunulur. Bölünmezlik niteliğine sahiptir. Bu niteliği gereği fiyatlandırma olanağı bulunmamaktadır. Nitelikleri gereği ancak toplu olarak kullanılabilirler.

Yarı Kamusal Mal ve Hizmetler: Devletin zaman içerisinde geleneksel fonksiyonlarının yanı sıra üstlendiği bazı sosyal ve ekonomik nitelikteki hizmetlerdir. Diğer bir ifadeyle hem kamusal hem de özel mal özelliği gösteren mallardır. Bölünebilir, fiyatlandırılabilir aynı zamanda piyasa koşullarında üretilebilir. Bu grupta yer alan mal ve hizmetler genellikle bölünebilir nitelikte olmalarına karşın kişisel fayda yanında toplumsal fayda da yaratırlar. Böyle dışsal fayda yaratan hizmetlerin

piyasa koşullarına bırakılması önemli sakıncalar doğurur. Çünkü bu malların yeterince üretilmedikleri durumlarda ortaya çıkacak maliyetler, toplum açısından taşıdığı önem ve toplumsal faydası, piyasanın yanında devletin de üretimde bulunmasına sebep olmaktadır (Musgrave ve Musgrave, 1989: 44). Bu durumda devlet toplumsal israfın önlenmesi amacıyla ekonomiye müdahale ederek bu hizmetleri üstlenir (Dikmelik'ten aktaran Özer, 2010: 10). Örneğin; Eğitim hizmeti de, kamu tarafından sunulan hizmetler arasındadır ve nitelik olarak yarı kamusal hizmet konumundadır.

Özel Mal ve Hizmetler: Faydası sadece bireye yöneliktir. Fiyatlama modeliyle belirlenmektedir. Fayda tamamen bölünebilir. Herkes istekleri doğrultusunda gelirene göre bu hizmetten faydalanabilir. Örneğin; gıda, giyim gibi hizmetler. Özel nitelikteki mallar; sosyo-ekonomik, mali, teknolojik nedenlerle devlet tarafından da üretilmektedir. Örneğin; elektrik, su, telefon, demiryolu gibi. Özellikle kalkınma çabasında olan ülkelerde devletin özel mal ve hizmetleri üretmesi, ekonomide sermaye oluşumuna yardımcı olmak ve ilgili malların üretiminin piyasada yeterince etkin şekilde sağlanamamasıdır (Edizdoğan, 1989: 31).

Eğitim hizmetlerinin yapısından kaynaklanan özellikler nedeniyle, tüm yarı kamusal mallarda olduğu gibi, hizmetin toplumdaki gelecek bütün talepleri tüm ülkede karşılayacak düzeyde kamu kesimince üretilmesi zorunludur. Çünkü eğitim düzeyinin yükselmesi, iktisadi büyüme ve kalkınmayı artırarak milli gelirinde aynı yönde gelişimini sağlayacaktır. Ancak özel sektörün de eğitim hizmeti arz etmesi, eğitim hizmetinin niteliğinin yükseltilmesi açısından fayda sağlayacaktır (Karaarslan, 2005: 51).

[Tüm bu açıklamalardan yola çıkarak en genel ifadeyle diyebiliriz ki; devletin, kamusal mal ve hizmetlerin teminini gerçekleştirmek için yaptığı harcamalara kamu harcamaları; bu harcamaları gerçekleştirmek için elde ettiği kaynaklara da kamu gelirleri denilmektedir. Eğitim harcamaları ise kamu sektörü tarafından gerçekleştirilen en önemli kamu harcaması kalemini oluşturduğundan (Çiçek, Tiriyağı ve Bozdoğan, 2014, s. 18) tüm detayları ile ele alınması gereken bir konudur. Çünkü eğitim harcamaları, kişisel harcamalar ve kamu harcamaları açısından toplam eğitim

maliyeti içinde önemli bir yer tutmaktadır (Karaarslan, 2005: 43). Bu kapsamdaki tespitlerin yerinde ve zamanında yapılabilmesi ve etkin kaynak kullanımının göstergelerini elde edebilmek için öncelikle ihtiyaç duyulan tüm verilerin düzenli ve sistemli bir şekilde tek bir datada periyodik olarak depolanması gerekmektedir. Bu sayede elde edilen verilerle düzenli olarak maliyet-fayda ve maliyet-etkililik analizlerinin yapılabilecek ve etkin kaynak kullanımında maksimum verimin sağlanması için bir yol haritası oluşturulmuş olacaktır.

1.1.1.2. Eğitim Harcamalarının Sınıflandırılması

“Eğitimin kamu harcaması niteliği” başlığımızda da belirtildiği üzere eğitim harcamalarını analiz edebilmek için bazı ölçütlerle sınıflamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu sınıflamayı;

- Bütçedeki harcama türü tasnifine göre (ekonomik ayrıma)
- Eğitim kademelerine göre olmak üzere iki şekilde yapabiliriz.

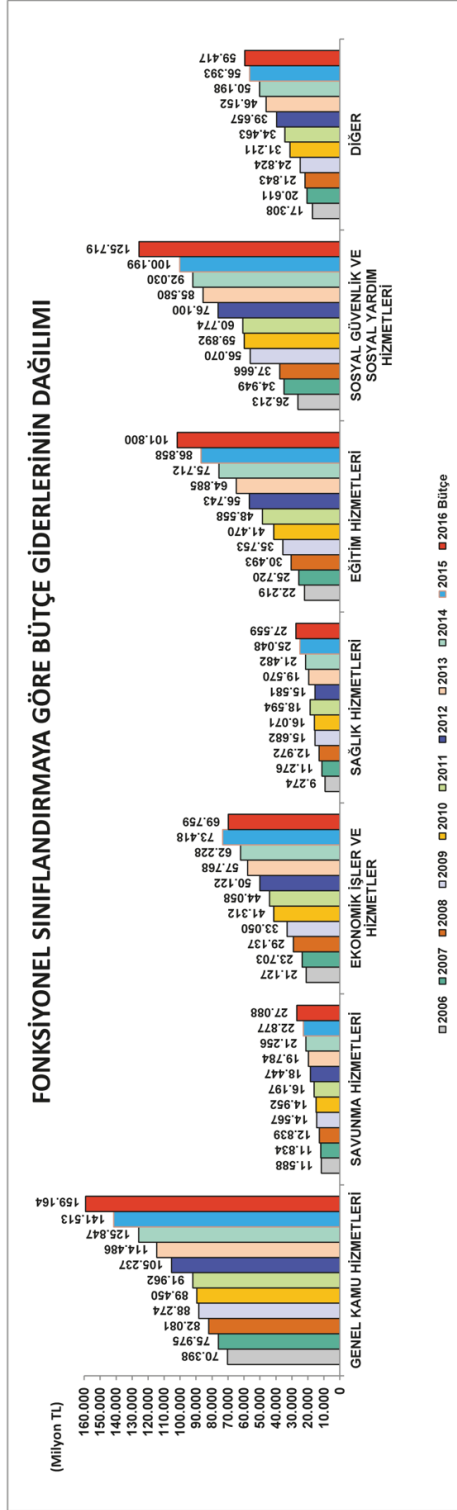
Çalışmamızda büyük ölçüde bütçe verilerinden faydalandığı için bu bölümde sadece “bütçedeki harcama türü tasnifi” ölçütü üzerinde durulmuş ve eğitim kademeleri boyutuna değinilmemiştir. Bu kapsamda eğitim harcamalarının ekonomik ayrıma tabi olan harcama türü tasnifine göre sınıflandırılması; idari, ekonomik ve fonksiyonel (işlevsel) olmak üzere üç ana başlık altında toplanmaktadır. Bahsi geçen kavramları kısaca açıklayacak olursak;

- **İdari sınıflandırma**, harcama kuruluşlarının teşkilat yapıları çerçevesinde idari birimler bazında tasnifi,
- **Fonksiyonel sınıflandırma**, harcamanın hangi amaçlar için yapıldığı (eğitim, sağlık gibi) ve sektörel bazlı tasnifi,
- **Ekonomik sınıflandırmada ise** harcamalar cari, yatırım ve transfer harcamaları olarak yapılmaktadır.

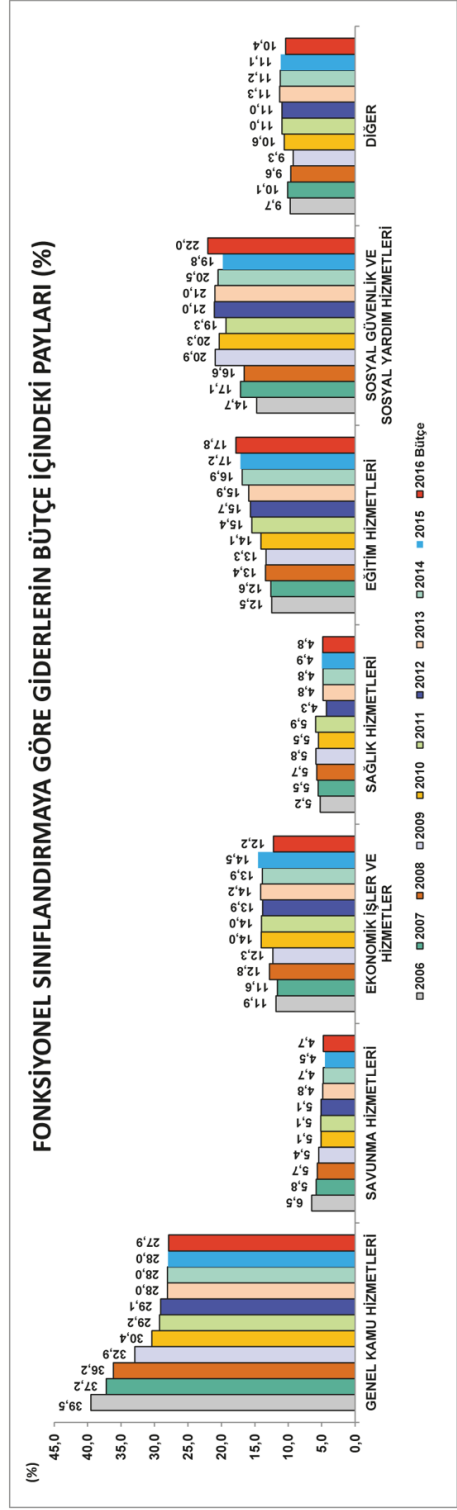
Fonksiyonel sınıflandırmaya göre bütçe giderlerinin son 10 yıllık seyrinin hem miktar hem oran olarak ele alındığı Şekil 1’i incelediğimizde karşımıza çıkan resim eğitim hizmetlerinin üçüncü sırada yer aldığıdır. Görüldüğü üzere “eğitim

hizmetleri”ne fonksiyonel sınıflandırmadaki diğer harcama kalemleri olan “ekonomik iş ve hizmetler”, “sağlık hizmetleri” ve “savunma hizmetleri” ne oranla daha fazla pay ayrılmaktadır. Bu durum eğitim hizmetlerine verilen değerin önemli bir göstergesidir. Ayrıca grafikteki dikkat çekici noktalardan biri de söz konusu miktarların kriz dönemlerindeki seyrini incelediğimizde diğer tüm sektörlerde olduğu gibi eğitim sektörünün de bu süreçten ciddi anlamda etkilendiğini göstermektedir. Çünkü kriz dönemine tekabül eden yıllarda durağanlık ya da azalışlar söz konusudur. Kısaca her sektör gibi eğitim sektörü de kriz dönemlerinden olumsuz etkilenmektedir. Son 10 yıllık seyirdeki bir başka dikkat çekici nokta ise, kriz dönemleri haricindeki periyodik sayılabilecek miktar artışlarıdır. Bu durumdan yapılabilecek en önemli çıkarım eğitim hizmetlerine rakamsal anlamda ciddi sıçramaya sebep olabilecek bir ödenek ayırma girişiminde bulunulmadığıdır. Ayrıca bu duruma ek olarak Şekil 1’de ana hatları ile verilen harcamaların alt kalemlerinin detaylı raporları ilerleyen bölümlerde konumuzun sınırlılıkları çerçevesinde 2006-2016 dönemi temel alınarak incelenmiştir.

GRAFİK I

GRAFİK II

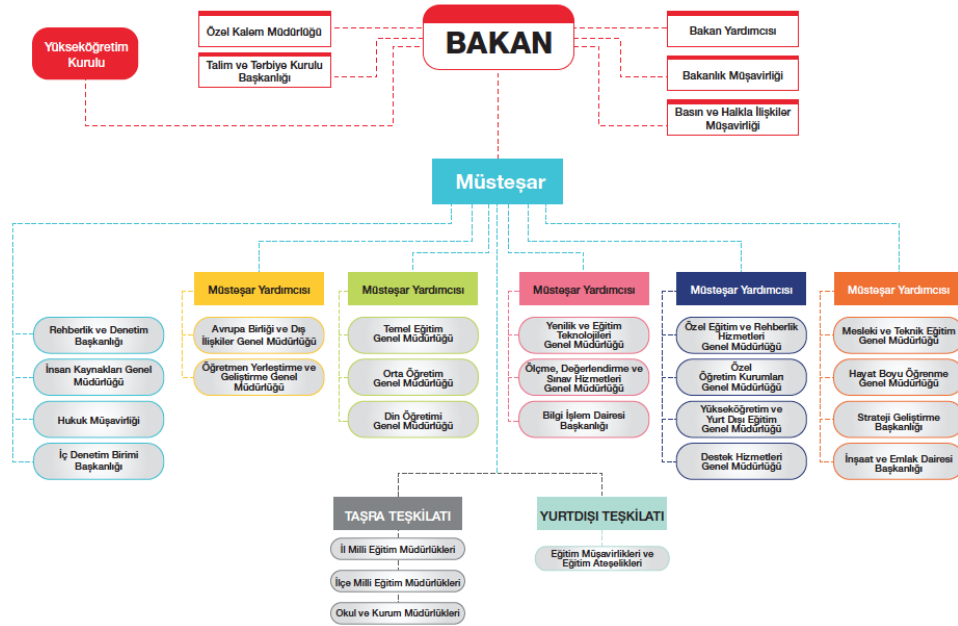

Şekil 1: Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Merkezi Yönetim Bütçe Giderlerinin Gelişimi (2006-2016 Dönemi)

Eğitim harcamaları konusunda genel çerçeveyi çizdikten sonra eğitimi Şimdi yapı ve işleyiş olarak ele alalım. Bu noktada devlet eğitime y6nelik politikaları oluştururken bireyi yaşama hazırlamaya değil, yaşamın kendisi olarak kabul edilmiŐ yaşam becerilerinin geliştirilmesine odaklanmalıdır. Bu odaklanmanın toplumda karŐılıđını bulabilmesi i6in bireylerin *yaşam boyu 6đrenmeyi* benimsemiş olmaları gerekmektedir. Eğitimin bireylere y6nelik olmakla beraber toplumsal y6n6 daha ağır basan bir olgu olmasından dolayı yaşam boyu 6đrenmeyi benimsemiş birey her anlamda hedefe ulaşmayı kolaylaŐtıracak ve bireyin gelişimi toplumun gelişimini beraberinde getirecektir. Devletin yaşam boyu 6đrenmeye odaklanması ve toplumun bu edinimi benimsemesinden sonraki aŐama ise bu ihtiyacın karŐılanmasıdır. Bu noktada da karar organlarının yatırım plan ve proje hazırlıkları g6ndeme gelmektedir. Şimdi bu konuya daha detaylı bakabilmek i6in eğitim sistemimizin y6netsel 6st yapısını oluşturan Milli Eğitim Bakanlığını 6rg6t yapısı, g6rev, yetki ve sorumluluklarından baŐlayarak yaşam boyu 6đrenmeye kadar genelden 6zele bir çer6eve 6izmeye 6alıŐalım.

1.1.2. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Yapısı

Eğitim sistemimizin 6st yapısını oluşturan Milli Eğitim Bakanlığı teşkilat yapısı ve g6revleri 14.9.2011 tarihli ve 28054 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak y6r6rl6đe giren 652 sayılı Mill6 Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve G6revleri Hakkında Kanun H6km6nde Kararname ile yeniden d6zenlenmiŐtir. Buna g6re Mill6 Eğitim Bakanlığı merkez, taŐra ve yurt dışı teŐkilatlarından oluşmaktadır.

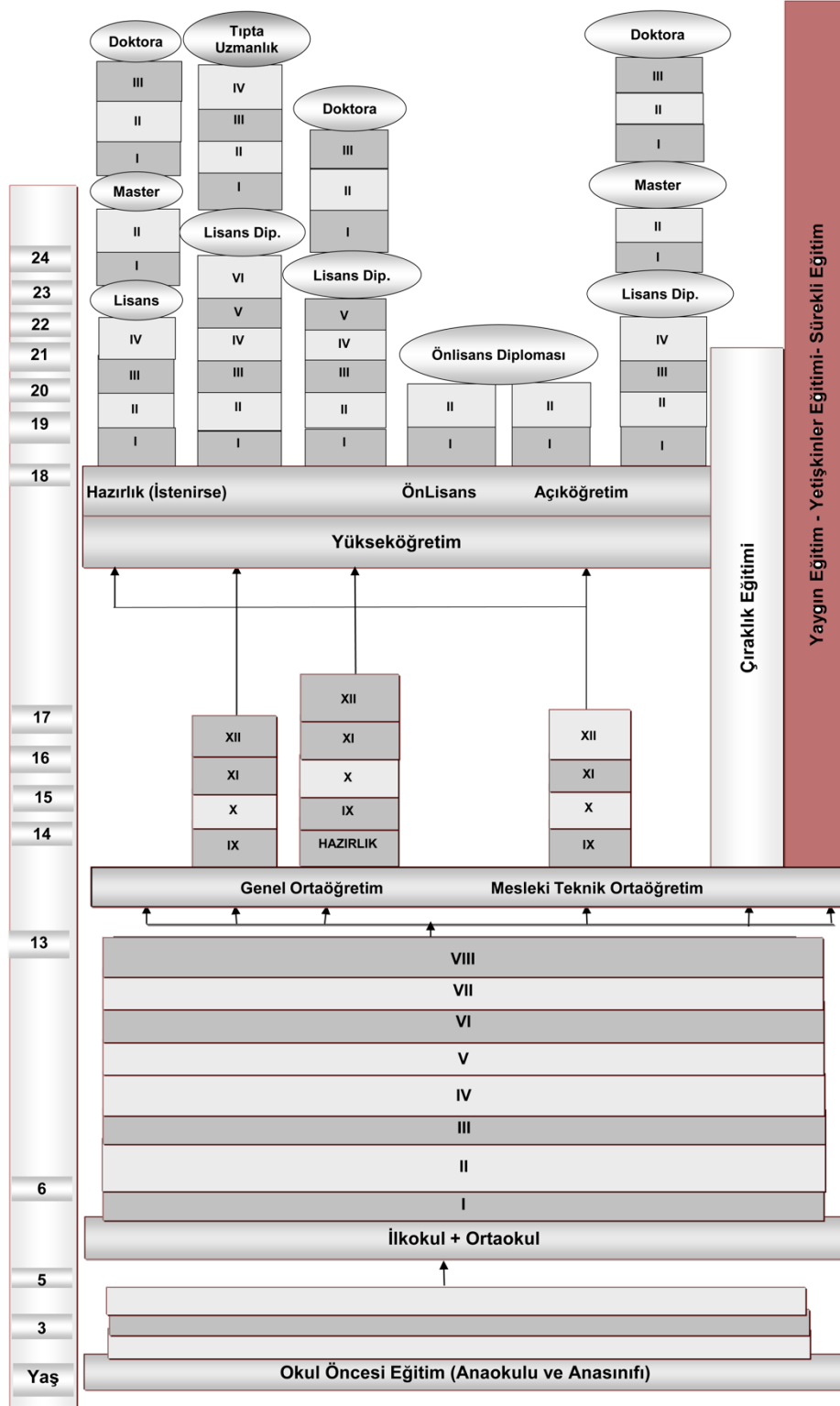
Şekil 2: MEB Teşkilat Yapısı

Son zamanlarda tüm dünyada bireylerin artan eğitim ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı ve bireylerin sürece uyumu tartışma konusu olmuştur. Bu kapsamda özellikle Avrupa gündeminde “Yeni Beceri ve Meslekler” teması ile genel olarak beceri seviyelerinin artırılması gerektiğinin altı çizilmektedir (EC Staff Working Paper, 2011). Çünkü vatandaşların bilgi, beceri ve yetkinliklerinin geliştirilmesi ve tanınması; rekabetçiliğin, istihdamın ve sosyal bütünlüğün gelişmesi açısından ciddi öneme sahiptir. Bu sebeple, dezavantajlı bireyler de dahil olacak şekilde tüm bireylerin yaşam boyu öğrenme sürecine erişimleri ve katılımları ile yeterliliklerinin bu yönde kullanılmasının teşvik edilmesinin gereği Avrupa Komisyonu tarafından ifade edilmektedir (Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Kararı, 2008/C 111/01). Dolayısıyla eğitimin okul sınırları ile sınırlı kalmaması gerekliliğinin tüm dünyada kabul gördüğü 21. yüzyılda, ülkemizde de yaşam boyu öğrenme olanaklarını arttırmaya yönelik yapılacak çalışmaların önem arz ettiği dikkat çekmektedir.

Çalışma konumuzun sınırlılıkları ölçüsünde söz konusu KHK çerçevesinde getirilen en önemli değişiklik “Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü”nün adının “Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü” olarak değiştirilmesidir. Elbetteki bu değişiklik sadece bir isim değişikliği ile sınırlı değildir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim anlayışının yaşam boyu öğrenme dinamikleri doğrultusunda yön bulmaya başladığının habercisidir. Bu dönüşümün bakanlık açısından önemi ise mali politika ve kararlarının, yatırım plan ve projelerinin, bütçe ödenek ve harcamalarının vs. bu yönde şekillenmesi gereğidir.

652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’ye göre Millî Eğitim Bakanlığının yaşam boyu öğrenme temasına odaklanan görev ve sorumlulukları ise şunlardır (MEB, 2009; MEB, 2015):

- “Eğitim ve öğretimin her kademesi için ulusal politika ve stratejileri belirlemek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve denetlemek, ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek,
- Eğitim sistemini yeniliklere açık, dinamik, ekonomik ve toplumsal gelişimin gerekleriyle uyumlu biçimde güncel teknik ve modeller ışığında tasarlamak ve geliştirmek,
- Eğitime erişimi kolaylaştıran, her vatandaşın eğitim fırsat ve imkânlarından eşit derecede yararlanabilmesini teminat altına alan politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve koordine etmek,
- Yükseköğretim dışında kalan ve diğer kurum ve kuruluşlarca açılan örgün ve *yaygın eğitim* ve öğretim kurumlarının denklik derecelerini belirlemek, program ve düzenlemelerini hazırlamak”.

Şekil 3: Türk Milli Eğitim Sistemi

Türk Millî Eğitim Sistemi, bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. *Örgün eğitim*; belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. *Yaygın eğitim* ise; millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir eğitim kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere ilgi ve ihtiyaç duydukları alanda eğitim vermeyi amaçlamaktadır (MEB, 2006: 41; MEB 2009: 45-47). Çalışma konumuzun odak noktası olması sebebiyle ilerleyen bölümlerde yaygın eğitim kavramı, yaşam boyu öğrenme temelinde detaylandırılarak irdelenecektir.

Türk Milli Eğitim Sisteminin şematik olarak tanıtıldığı şeklimizden de anlaşılacağı üzere yaygın eğitim insan yaşamının oldukça büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Bu itibardır ki insan yaşamının neredeyse dörtte üçünü kapsayan bu eğitim sistemine devletin ayrı bir özen göstermesi gerekmektedir. Devlet bir yandan okul sistemlerinin amaçlarında, programlarında, yapılarında yeni düzenlenmeler yaparken; öte yandan *yaşam boyu eğitim* bağlamında okul dışı öğrenme ve eğitim sistemlerini geliştirme ve yaygınlaştırma, yeniden yapılandırma çalışmalarına ağırlık kazandırması gerekmektedir (MEB, 2006: 54). Bu nedenle özellikle yetişkin eğitiminde sadece günümüzün değil geleceğin de öngörülebilir şartlarına göre meslekî görgü ve bilgi artırımına yönelik sürekli geliştirme çalışmaları yapılmalıdır. Çünkü yaşam boyu öğrenme zorunlu eğitim öncesinden emeklilik sonrasına kadar tüm öğrenme bağlamını kapsamaktadır (Miser, 2013: 7). Bu nedenle eğitim sistemlerinin hızla değişen ve gelişen yaşam boyu öğrenme ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde topyekün yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu ihtiyacın karşılanması hususu ise verilen hizmetin kalitesinin harcanan miktarla doğru orantılı olmasından dolayı güçlü mali alt yapı gerektirmektedir. Söz konusu gerekleri yerine getirmedeki temel görev öncelikle mali açıdan Maliye Bakanlığının onu takiben de hem mali hem yapı ve işleyiş anlamında Milli Eğitim Bakanlığınınır.

Milli Eğitim Bakanlığı yaşam boyu öğrenme faaliyetleri büyük oranda yaygın eğitim vasıtasıyla yerine getirdiği için bu bölümde yaygın eğitim birkaç alt başlıkla açıklanmaya çalışılacaktır.

1.1.2.1. Yaygın Eğitim

Yukarıdaki kısa tanımda da belirtildiği üzere *yaygın eğitim*; örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен ayrılmış ya da bitirmiş bireylere; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve düzeylerde yaşam boyu yapılan eğitim, öğretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin bütününe ifade eder (MEB, 2015: 13). Diğer bir ifadeyle yaygın eğitim, yetişkinlere okuma-yazma öğretmek, temel bilgiler vermek, en son devam ettikleri öğrenim kademesinde edindikleri bilgi ve kabiliyetlerini geliştirmek ve hayatlarını kazanmalarını sağlayacak yeni imkânlar edindirmek amacıyla verilen okul dışı eğitimidir (MEB, 2006: 80). Tüm bu tanımlardan yola çıkarak toplumdaki hızlı değişime paralel olarak kaydedilen çok önemli bir değişimin “eğitimde asıl olanın, okul eğitimi olduğu” anlayışının kendisindeki değişim olduğu sonucuna varılmıştır. Gençler için okul eğitiminin değeri azalmamış, fakat öğrenmenin ve eğitimin insanın tüm hayatını içine alan yaşam boyu bir süreç olması gerektiği düşüncesi yaygınlaşmıştır.

Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkânlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenmektedir. Genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmî, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon Millî Eğitim Bakanlığınca sağlanmaktadır (MEB, 2009: 48). Bu kapsamda yaygın eğitimin özel amacı, örgün eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak düzenlenen yaygın eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmektir. Söz konusu yaygın eğitim faaliyetlerini genel olarak aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Okuma-yazma öğretmek gibi bireylere eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim olanakları sunmak,
- Bireylerin çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadî, sosyal ve kültürel gelişmelerine ayak uydurmalarını sağlayıcı eğitim olanakları hazırlamak,
- Millî kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,
- Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve teşkilâtlanma anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,
- Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,
- Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak,
- Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır (MEB, 2006: 52-53; MEB, 2007; MEB, 2010-2014: 47-48).

Yaygın Eğitim kurumları türlerine göre resmi ve özel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır:

Resmi Yaygın Eğitim Kurumları

- Mesleki Eğitim Merkezi
- Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü
- Halk Eğitim Merkezi
- Turizm Eğitim Merkezi
- Bilim ve Sanat Merkezi (Üstün veya Özel Yetenekliler)
- Rehberlik Araştırma Merkezi
- Meslek Kursları (3308 sayılı yasaya göre)
- Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi

Özel Yaygın Eğitim Kurumları

- Özel Dershaneler
- Özel Öğretim Kursları
- Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursu
- Muhtelif Kurslar
- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
- Özel Eğitim Okulu (Yaygın Eğitim)
- Özel Etüt Eğitim Merkezi

Yaygın eğitim; halk eğitimi, mesleki eğitim (çıraklık eğitimi) ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir (MEB, 2006). Bahsi geçen eğitim faaliyetleri yaşam boyu öğrenmedeki fonksiyonu sebebiyle aşağıda alt başlıklar halinde detaylı olarak incelenecektir.

1.1.2.1.1. Halk/Yetişkin Eğitimi

Halk eğitimi diğer adıyla yetişkin eğitimi, yaşamın her alanına yayılan öğrenmelerin tamamı olarak tanımlanabilir. Çağdaş anlamda halk eğitimi; “örgün eğitimden sonra hangi yaşta olursa olsun, bireyin, demokratik bir toplumun temel ilkeleri ile çatışmamak koşuluyla, gereksinme duyduğu bir konuyu dilediği amaçla öğrenmesi için, toplumun kamu hizmeti veya gönüllü kuruluşlar aracılığı ile sunduğu olanakları içermektedir” (Ozansoy, 2008: 11). Yaygın eğitim faaliyetleri yoğunlukla halk eğitim merkezleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu merkezlerde her yaş ve eğitim düzeyindeki kişilere yönelik olarak okuma yazma kursları, meslek kursları, sosyal ve kültürel kurslar düzenlenmektedir. Yetişkinin eğitim ihtiyacı, çağı yakalamak için zorunluluk, hızlı değişime ayak uydurma, bilgiye olan açıklık, zamanında benzer imkanlardan yoksunluk gibi durumlardan kaynaklanabilir (Jarvis, 2004).

Fletcher (1980)’e göre, toplumun ihtiyaçları ve ortak nedenleri vardır ve her toplum kendi kültürünü oluşturur. Eğitim kaynakları hayatın içindedir ve kendi ihtiyacını karşılar. Teknolojilerin hızlı değişiminin izlenmesi, yönetimleri, kurumları

ve bireyleri yeni öğretim ve öğrenim biçimleri geliştirmeye sevk etmiştir. Öğretim kurumları ile iş dünyasını yakınlılaştırarak, teorisyenlerle uygulamacıları bir araya getirmek ve “öğrenen toplum” inşa etmek yönetimlerin yeni amacı olmuştur. Bu kapsamda ülkemizde de örgün eğitim kurumları dışında düzenlenen eğitim faaliyetleri büyük ağırlıkla ülke genelindeki halk eğitimi merkezlerinde yerine getirilmektedir. Bu merkezlerde, her yaş ve eğitim düzeyindeki insanımıza yönelik olarak; okuma-yazma kursları, meslek kursları, sosyal kültürel kurslar ve uygulamalar düzenlenmektedir. Bu kapsamda yaşam boyu öğrenme temelinde özellikle mesleki eğitimi geliştirme ve yaygınlaştırma faaliyetlerinin desteklenmesi için planlanan faaliyetler şunlardır:

- “Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim kurumlarında görevli atölye ve meslek dersi öğretmenlerine ilâve ek ücret ödemeleri,
- İl mesleki eğitim kurulu ve sınav komisyonu üyelerine huzur hakkı ödemesi,
- Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim kurumlarının atölye ve laboratuvarları için makine, araç, takım ve teçhizat alımları,
- Çıraklık, örgün ve yaygın meslekî ve teknik eğitimle ilgili her türlü yayınların hazırlanması, tercümesi, çoğaltılması, satın alınması ve dağıtılması,
- Mesleki ve teknik öğretmenlerine mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerilerinin kazandırılması için kurslar, seminerler ve eğitim programları düzenlenmesi,
- Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim kurumlarında görevli atölye ve meslek dersi öğretmenlerin nitelik ve niceliklerinin yükseltilmesi eğitimleri,
- Mesleki ve teknik eğitim metotlarının ve araçlarının araştırılması geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması planlanmıştır”.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde rakamsal olarak da ifade edileceği üzere yaşam boyu öğrenmenin geliştirilmesine yönelik plan, proje ve faaliyetlerin hayata geçirilebilmesi noktasında mali alt yapı büyük öneme sahiptir. Bu nedenle halk eğitimi

maliye politikası araçları (bütçe, kamu harcamaları, vergiler, borçlanma) amaçlara tahsis edilirken karar alıcılar tarafından öncelikle önemsenmesi gereken bir konudur. Çünkü planlanan hedef ve stratejilerin, eğitimin her tür ve kademesinde gereği gibi yer alması ve işler hâle getirilmesi yapılandırma politikaların temelini oluşturmaktadır (MEB, 2006: 65). Eğitim hizmeti MEB tarafından yerine getirildiği için söz konusu hedef ve stratejilerin hayata geçirilmesi görevi de Milli Eğitim Bakanlığı'na aittir. Bu aşamada ise en önemli husus olan eğitimin mali boyutu devreye girmektedir. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde bu konu detaylı olarak ele alındığından bu kısımda ayrıca değinilmeyecektir.

1.1.2.1.2. Meslekî Eğitim (Çıraklık Eğitimi)

Mesleki Eğitim (Çıraklık Eğitimi); “ilköğretimi bitirip bir üst öğretime gitmeyen veya gidemeyen ya da çeşitli nedenlerle örgün eğitimin dışında kalmış orta öğrenim çağındaki çocukların ve gençlerin eğitimini kapsamaktadır”. Diğer bir ifadeyle *mesleki eğitim/çıraklık eğitimi*; “kurumlarda yapılan teorik eğitim ile işletmelerde yapılan pratik eğitimin bütünlüğü içerisinde bireyleri bir mesleğe hazırlayan, mesleklerinde gelişmelerine olanak sağlayan ve belgeye götüren eğitimi kapsamaktadır”.

Meslek kursları örgün eğitim sisteminden ayrılmış, istihdam için gerekli yeterliklere sahip olmayan kişileri iş hayatında istihdam imkânı olan görevlere hazırlamak amacıyla düzenlenmektedir. Kurslara katılanlar, kursa devam ettikleri sürece 3308 sayılı Kanunun çırak ve öğrencilere sağladığı haklardan yararlanmaktadırlar. 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu, kalkınma planları, şûra kararları, hükûmet programları, icra planları ve Avrupa Birliği'ne uyum projeleri kapsamında, çıraklık dönemi öğretim programlarının günümüzün gelişen ve değişen yeni teknolojilerine göre güncelleştirilmesi ve modüler yapıda hazırlanması çalışmalarına devam edilmektedir.

1.1.2.1.3. Uzaktan Eğitim

Her Türk vatandaşına, eğitimde fırsat eşitliği sağlamak, ilk ve orta öğretim kurumlarında verilen eğitimi desteklemek amacıyla uzaktan eğitim hizmetleri verilmektedir. Uzaktan eğitim yolu ile internet tabanlı sertifika programları yürütülmektedir. Bu uygulamanın amacı; ilköğretimini tamamlayan ancak çeşitli nedenlerle meslekî eğitim alamayan bireylere eğitim imkânı sağlamak, herhangi bir yükseköğretim kurumuna giremeyenlere meslekî bilgi ve beceri kazandırmaktır. Diğer bir hedef ise özel sektörün uzaktan eğitim yoluyla mesleki eğitim vermesini desteklemektir.

1.2. YAŞAM BOYU EĞİTİM VE ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Çalışma konumuzun çıkış noktası olan yaşam boyu öğrenme temasına dayalı olarak en evrensel çerçeve olan dünya verilerinden bir örnekle konumuza giriş yapacak olursak; “Dünyada okuma-yazma bilmeyenlerin %95’i gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde %5 ise gelişmiş ülkelerdedir”. Bu durum yaşam boyu eğitimin geliştirilmesi gereğinin özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından önemini gözler önüne sermektedir. Çünkü bir ülkenin eğitim sistemi, o ülkenin kendisini nasıl tanımladığının ve kendisine nasıl bir gelecek hazırladığının en temel göstergesidir (Karaarslan, 2005: 1). Bu çerçevede insan hayatının büyük bir bölümünü kapsayan yaşam boyu eğitim sisteminin yapı ve işleyişi ise daha büyük bir öneme sahiptir. Diğer bir ifadeyle eğitim bilinmeyenin keşfedilmesiyle yaşam boyu devam eden bir süreç ise özellikle ülkelerin ekonomik gelişmeleri yaşam boyu öğrenmeye verdikleri önemle doğru orantılıdır (Akın ve Arslan, 2014). Bu sebeple ekonomik açıdan ilerleme ve toplumun kültürel gelişiminin sağlanması için yaşam boyu öğrenmeye hem mali hem de yapı ve işleyiş açısından ayrı bir özen gösterilmesi gerekmektedir.

“Yaşam boyu eğitim ve öğrenme” terimi bugünkü eğitim sistemini hem yeniden düzenlemeyi hem de eğitim sistemi dışındaki eğitim potansiyelinin tümünü geliştirmeyi amaçlayan kapsamlı bir yaklaşımı ifade etmektedir. Küreselleşmenin her alanda etkisini gösterdiği günümüzde ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda uluslararası organizasyonların giderek daha fazla belirleyici hale gelmesiyle birlikte yaşam boyu öğrenme fikri, bu organizasyonlar aracılığıyla dolaşıma sokulan merkezi

öneme sahip bir eğitim anlayışı halini almıştır (Bağcı, 2010). Söz konusu eğitim anlayışının Türk eğitim sistemine yeni bir kavram olarak girmesi 14 Aralık 1960 tarihinde toplanan, içinde Türkiye'nin de bulunduğu OECD ülkelerinin aldığı kararların altına atılan imzalara kadar uzanmaktadır. Ancak hayata geçirilmesi, devlet politikalarında yer bulması ve toplum tarafından benimsenmesi noktasında oldukça yeni bir yaklaşımdır.

Eğitimin insan hayatına bağlı bir süreç olduğunun ortaya çıkmasıyla sosyal, kültürel, mali ve ekonomik alanlardaki hızlı gelişmeler eğitim anlayışının da değişimini beraberinde getirerek, *yetişkin eğitimi* ve *yaşam boyu öğrenme* adı altında yeni bir anlayışın benimsenmesine sebep olmuştur. Jarvis (2004)'e göre; *Yaşam Boyu Öğrenme*, resmi bir özellik taşıyan ya da taşımasının iş ile ilgili, bireysel ya da toplumsal açıdan bilgi ve beceri geliştirme için yaşam boyu gerçekleştirilen amaçlı veya rastgele öğrenme etkinlikleridir. UNESCO'ya göre *yaşam boyu eğitim ise*, mevcut eğitim sistemini yeniden yapılandırmayı ve eğitimle ilgili olup da eğitim sisteminin dışında kalan tüm potansiyeli geliştirmeyi amaçlayan genel bir düzenlemedir. Bu nedenle, en gelişmiş ülkeler bile eğitim sistemlerini sürekli geliştirme ve eğitimde niteliği yükseltme arayışı içine girmişlerdir. Çünkü bireyin evrendeki değişimin yanı sıra çok kısa aralıklarla büyük boyutlarda gelişen ya da değişen mesleklere uyumunu sağlayacak, hedef kitlesi tüm insanlar olan *yaşam boyu eğitim* bugünkü çağdaş eğitimin en belirgin yaklaşımıdır.

Yaşam Boyu Öğrenme ve Bilgi Toplumu anlayışı çerçevesinde, okul eğitiminin bireylere eğitimlerini hayat boyu sürdürmelerini sağlayacak becerileri kazandırmasının beklenmesi yanında, toplumun rekabet gücünü arttırmak için gerek duyacağı insan kaynaklarının yetiştirilip geliştirilmesi işi sadece okuldan beklenmemelidir. Çünkü yetişkinlerin yeni beceriler kazanıp yeni mesleklere geçiş yapmalarına imkân sağlayacak değişik eğitim ortamlarının okul hayatı dışında da topluma sunulabilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, kişilerin yeni beceriler edinmesine imkân sağlayan sertifika programlarının yaygınlaştırılması özendirilmelidir.

Yaşam Boyu Eğitim ve Öğrenmenin amaçları (Taşcı vd., 2015: 198; Aksoy, 2013: 31-36)

- **Kişisel gelişme ve kendini gerçekleştirme:** Yaşam boyu eğitim, yaşam boyu öğrenme stratejileriyle, bireyin aktif öğrenme gizilgücüne odaklanmaktadır. Bireylere daha fazla seçme ve girişim hakkı tanıyarak, bireylerin ilgisine ve gereksinimine uygun eğitim sağlamayı amaçlamaktadır. İnsanların kapasitelerini sonuna kadar geliştirmek, beyin teknolojisini geliştirmek, kalkınma sürecine her anlamda katılmak, yaşam standartlarını yükseltmek için ihtiyaç duydukları her türlü öğrenmeyi kapsamaktadır.
- **Toplumsal bütünleşme, sosyal içerme ve demokratik anlayış:** Herkese hayat boyu öğrenme fırsatları sunarak, fırsat eşitliğine katkıda bulunarak ve toplumun demokratik temellerini güçlendirerek toplumsal bütünleşmeyi amaçlamaktadır.
- **Ekonomik büyüme ve gelişme:** Beceri oluşturmada koşulları ve fırsat eşitliğini gerçekleştirmek, verimi arttırmak, ekonomik büyümeyi ve yeni izler yaratmayı teşvik etmek için gerekli düzenlemeleri kapsamaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda yaşam boyu öğrenme kavramının temelinde yatan anlayış; değişimi bir olgu olarak kabul etmekte ve değişime ayak uydurabilecek bir işgücü piyasası yaratarak, yeni değişimlerin beraberinde getireceği yeni iş ve beceri ihtiyaçlarına da cevap verebilmeyi aynı zamanda geleceğe dönük yatırımları olan insan kaynakları ortamının da yaratılmasını kapsamaktadır.

Ülkemizde ise, Milli Eğitim Bakanlığı istatistik raporları incelendiğinde bakanlığın ulaşmak istediği 2023 vizyonu; “Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, bireysel farklılıkları ne olursa olsun araştırma-sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri gelişmiş; *yaşam boyu öğrenen* ve insan haklarına saygılı, mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir (MEB, 2007: 97)”. Bu kapsamda hazırlanan proje örneklerinden *yaşam boyu öğrenme* temalı olanlara baktığımızda;

- “Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin sosyo-ekonomik ihtiyaçlar ve *yaşam boyu öğrenme* ilkeleri doğrultusunda güçlendirilmesi amacıyla uygulamaya konulan Avrupa Komisyonu destekli, Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi MEGEP çalışmaları çağdaş eğitim ilkeleri doğrultusunda sürdürülmektedir. Bu Proje kapsamındaki pilot okullarda geliştirilen yeni öğretim programlarının uygulanmasına 2004–2005 öğretim yılından itibaren başlanılmıştır (MEB, 2007: 99)”.
- “Bakanlığımız ile Microsoft firması arasında yapılan Eğitimde İşbirliği Protokolü gereğince, “Uzaktan Hizmet içi Eğitim Yoluyla Bilgisayar Eğitimi Projesi” 2005 yılında başlamıştır. 100.000 öğretmenin eğitime alınması hedeflenmiş olmasına karşın 310.293 personel programa kayıt olmuş, bunlardan 6.907 kişi eğitimini tamamlamış, 20.152 kişi ise aktif kullanıcı konumundadır. Diğer katılımcılarında katılımı devam etmektedir (MEB, 2006: 130)”.

Yaşam boyu öğrenme yaklaşımına dünya ülkelerindeki genel durum açısından bakacak olursak 1980’li yıllarda eğitime ayrılan kaynaklardaki azalma eğilimleri, 1990’lı yıllarda tersine dönmeye başlamıştır. Bu eğilimin oluşmasında eğitimde “*yaşam boyu öğrenme*” yaklaşımının önemli rol oynadığı bilinmektedir. Nitekim, 1990’lı yılların başından itibaren, gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerini *yaşam boyu öğrenme* yaklaşımıyla yeniden yapılandırmak için harekete geçtikleri ve bu yönde yasal düzenlemeleri gerçekleştirdikleri görülmektedir (MEB, 2009: 49). Ülkemizde ise bu konuda atılan önemli adımlardan bazıları:

- *Hayat Boyu Öğrenme Tv*: Sistemin hayat boyu öğrenmedeki tüm sosyal ortaklar tarafından kullanılmasını amaçlamaktadır.
- *İletişim ve Memnuniyet Merkezi*: Bağlı kurumlarımızdan Halk Eğitimi Merkezleri, Mesleki Eğitim Merkezleri, Olgunlaşma Enstitüleri, Turizm Eğitim Merkezleri ve Açık Öğretim Okullarında ve toplumda gerekli memnuniyeti sağlamak amacıyla geliştirilmiştir.

- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İletişim ve Memnuniyet Merkezi'ne "<http://hboprojeler.meb.gov.tr/site/index.html>" web adresinden girilebilmektedir.
- *Proje ve Protokol Yardım Masası*: Hayat boyu öğrenme konusunda farkındalık oluşturmak ve hayat boyu öğrenme faaliyetlerine katılımı arttırmak üzere proje ve protokol hazırlamak isteyen yönetici ve öğretmenlere yol göstermek adına Proje ve Protokol Yardım Masası oluşturulmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı tarihinde ilk kez oluşturulan <http://hboprojeler.meb.gov.tr> adresindeki web sitesi ile Proje ve Protokol hazırlama e-kitabına, sunusuna, sıkça sorulan sorularına olmak üzere kurumların bilgi almasına yönelik bir kaynak oluşturulmuştur.

“Yaşam boyu öğrenme” yaklaşımıyla, sanayi toplumunun değerlerine göre oluşmuş eğitime ilişkin kavram, değer ve ilkelerin bilgi toplumunun ihtiyaçları doğrultusunda yeniden tanımlandığı söylenebilir. Bu kapsamda öğrenciler, öğretmenler, okul yönetimleri, aile, sivil toplum kuruluşları ve devlet; eğitimin tarafları olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede devletin eğitimdeki görev ve sorumlulukları; politika üretme, yönlendirme, sorumluluk belirleme, eğitim piyasasını oluşturma gibi konularda ve değişik düzeylerde ele alınmaktadır (MEB, 2015: 49). Bu nedenle yaşam boyu öğrenme stratejisi kapsamındaki tüm politika ve strateji hedefleri bütünlük tasarlanacak yaygın eğitim uygulamalarında uzaktan eğitim stratejisi benimsenerek daha fazla kişiye, daha kısa sürede ve daha az maliyetle ulaşma yolları bulunacaktır. Kısaca yetişkin eğitimi, halk eğitimi, sürekli eğitim, toplum kalkınması ve benzerleri gibi yaşam boyu öğrenme de eğitimin değişen doğasının gündeme getirdiği bir kavramlardır (Jarvis, 2004: 39-66).

2. BÖLÜM

YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN MALİ BOYUTUNUN ANALİZİ

Son dönemde özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren hızla artan bilgi ve gelişen teknolojinin beraberinde getirdiği eğitim ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı hususu tüm dünyada tartışma konusu olmuştur. Bunun en güzel örneğini 2008 yılında “Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Görüşmeleri”nde alınan karar oluşturmaktadır. Söz konusu karar kapsamında üye ülkelerin yaşam boyu öğrenmeyi belli standartlar çerçevesinde desteklemesi gereği önemle vurgulanmaktadır (Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Kararı, 2008/C 111/01). Bu kapsamda eğitim hizmeti, maliyetli ve uzun vadeli harcamalar gerektiren bir sektör olması dolayısıyla kamu hizmeti olarak görülmekte ve büyük oranda devletler tarafından yerine getirilmesi gereği kabul görmektedir (Gözübüyük Tamer, 2013; Keskin, 2004: 138). Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de eğitim bir kamu hizmeti olarak kabul edilmekte ve devlet tarafından yerine getirilmektedir. Dolayısıyla eğitim hizmetlerinin finansal kaynak ihtiyacını karşılama görevi de devletin sorumluluğundadır. Sağladığı toplumsal ve ekonomik getiriler göz önüne alındığında, eğitim harcamaları devletin en önemli sosyal harcama kalemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. *Yaşam boyu öğrenme* faaliyetleri de eğitim hizmetleri çatısı altında sunulduğundan bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Yaşam boyu eğitim öğretim hizmetlerinin yeterli bir kalitede sunulması ve bu sunumun sürekliliği; iktisadi büyüme ve kalkınma, ulusal rekabet gücü ve yaşam kalitesinin artırılması açısından ciddi öneme sahiptir. Bu nedenle gelişmiş, gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler eğitim sistemlerini çağın şartlarına ayak uydurabilir nitelikte eğitim kalitesini artırarak geliştirmek durumundadırlar. Türkiye geliştirmekte olan bir ülke olduğu için eğitim kalitesindeki açığı, “Hayat okula sığmaz.” öngörüsünden hareketle yaşam boyu öğrenme stratejileri vasıtasıyla gidermeye çalışmaktadır. Söz konusu stratejilerin hayata geçirilmesi noktasında ise maliye biliminin uygulama alanına giren eğitim hizmetlerinin finansmanı hususu devreye girmektedir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde yaşam boyu öğrenmeye yönelik eğitim yatırımları, bütçe ve anayasal düzenlemeler 2006-2016 verileri (*Eğitim*

Raporları, Maliye Bakanlığı Genel Faaliyet Raporları, MEB İstatistikleri (Stratejik Planlar, Faaliyet Raporları, Performans Raporları, Bütçe Sunuşları, Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporları, Resmi İstatistikler), Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporları, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarıları, Maliye Bakanlığı ve TÜİK istatistikleri, Kanunlar, KHK, Yönetmelikler, bugüne kadar uygulanan vergi teşvik politikaları) temel alınarak elde edilen raporlar doğrultusunda içerik analizi yöntemiyle yaşam boyu öğrenme temelinde incelenmeye çalışılmıştır. Son olarak da yaşam boyu öğrenmeye yönelik yatırım ve düzenlemelerin fayda ve getirileri üzerinde durulmuştur.

2.1. YAŞAM BOYU ÖĞRENMEYE YÖNELİK EĞİTİM YATIRIMLARI

Yaşam boyu öğrenme hizmetlerini de içine alan eğitim yatırımları, katma değeri yüksek bir yatırım türüdür. Bu nedenle konumuza ilk olarak eğitim yatırımlarının en temel kavramı olan beşeri sermaye kavramını açıklayarak başlayalım. *Beşeri sermaye*; “bireyin (ya da toplumun) sahip olduğu bilgi, beceri, yetenek, iş deneyimi, sağlık, eğitim düzeyi ve toplumsal ilişkilerdeki konum gibi karakteristikler bütünü ifade etmektedir (Canpolat, 2000: 267)”. Bu çerçevede tarihsel süreç bağlamında beşeri sermayenin seyrine bakıldığında da, II. Dünya Savaşından kısa bir süre sonra başlayan bilgi toplumuna dönüşüm süreciyle birlikte, kaçınılmaz bir gelişme olarak en çok etkilenen unsur beşeri sermaye olmuş ve nitelikli insan bilgi toplumunu simgelemiştir (Doğan ve Şanlı, 2003: 175). Bu açıklamalardan hareketle diyebiliriz ki, teknolojik gelişmelerin hız kazanması ve toplumsal refah artışının sağlanması fiziksel sermaye yatırımları yanında beşeri sermaye yatırımlarına da bağlıdır. Bu nedenle iktisadi kalkınmanın hızlandırılabilmesi için emeğin niteliğini artıran beşeri sermaye yatırımlarının artırılması gerekmektedir. Çünkü beşeri sermayenin kalitesini arttırmaya yönelik yatırımlar vasıtasıyla işgücünün daha iyi mesleki ve teknik bilgiler ile donatılması ve emeğin verimliliğinin artması söz konusudur. Bu kapsamda konumuzun sınırlılıkları çerçevesinde eğitim yatırımlarında *yaşam boyu öğrenme* temasına odaklanılacaktır.

Eğitim yatırımlarının özellikleri (Serin'den aktaran Özsoy, 2009: 73):

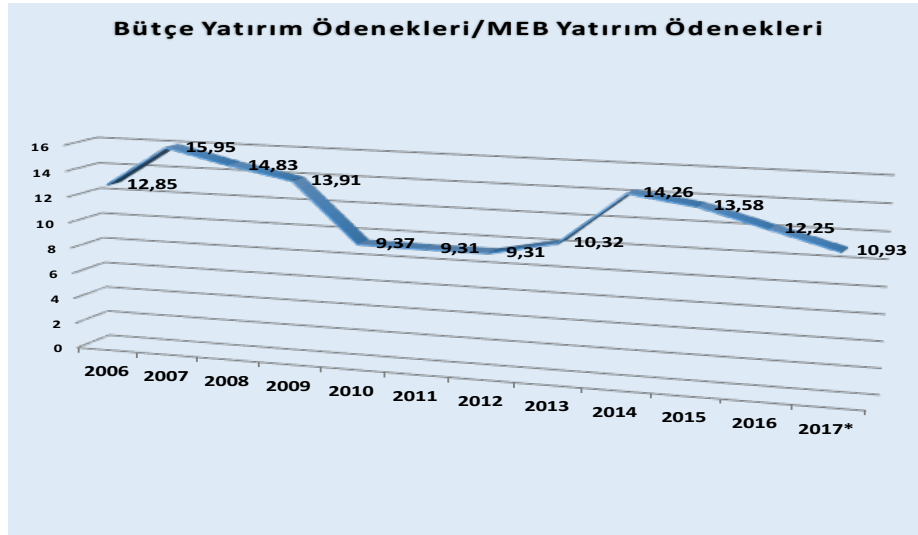
- Eğitim yatırımları katma değeri yüksek sürekli yatırımlardır.
- Eğitim süresine göre elde edilen gelir de farklılık göstermektedir.
- Her yeni eğitim düzeyinde bireyler daha fazla gelir elde etme şansına sahiptir.
- Eğitim yatırımlarının bölünmezliği söz konusudur.
- Eğitim, insan yaşamının sonuna kadar sürebilmektedir.
- Eğitim yatırımları insan yaşamı süresince farklılaştırılabilir.

Yukarıda belirtilen eğitim yatırımlarına yönelik özellikler tüm eğitim yatırımlarını kapsamaktadır. Bu nedenle söz konusu özellikler *yaşam boyu eğitim* yatırımları içinde geçerlidir. Ayrıca tüm bu özellikler dikkate alındığında ise eğitim yatırımlarının öneminin yanı sıra sürecin nasıl yönetildiği ve esnekliği de ulaşılabilecek sonucun başarısı açısından büyük önem arz etmektedir. Çünkü diğer süreçlerde olduğu gibi eğitim yatırımlarının da küreselleşmenin temel koşulu olan hızlı değişime ayak uydurması başarısını olumlu yönde etkileyecektir. Bu durumun hayata geçmesi ise ancak *yaşam boyu öğrenme* yöntemlerinin insan hayatının tamamına yayılan esnek yapısı ile mümkün olmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen teorik verileri Şekil 4, Şekil 5, Tablo 1 ve Tablo 2 yardımıyla MEB yatırımlarından yaşam boyu öğrenme yatırımlarına doğru genelden özele somutlaştırmaya çalışalım. Söz konusu tablo ve şekiller ihtiyaç duyulan veriler tek bir datadan elde edilemediği için 2006-2016 yılları temel alınarak; “*Eğitim Raporları, Maliye Bakanlığı Genel Faaliyet Raporları, MEB İstatistikleri (Stratejik Planlar, Faaliyet Raporları, Performans Raporları, Bütçe Sunuşları, Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporları, Resmi İstatistikler), Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporları, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarıları, Maliye Bakanlığı ve TÜİK istatistikleri*” her yılın raporları teker teker incelenerek içerik analizi yöntemiyle oluşturulmuştur.

2.1.1. Merkezi Bütçe Yatırım Ödeneğinden MEB Yatırımlarına Ayrılan Pay

Yaşam boyu öğrenme kapsamındaki eğitim hizmetleri büyük oranda MEB çatısı altında gerçekleştirildiğinden bu kısımda ilk olarak “Merkezi Bütçe Yatırım Ödeneği”nden MEB yatırımlarına ayrılan payın oransal dağılımı incelenmiştir. 2006-2017 dönemi için MEB istatistikleri raporlarından elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan grafiğimizde yıllar itibariyle oransal dağılım şekil 4 yardımıyla görülebilmektedir. İkinci olarak da MEB’in kendine ayrılan bütçeden yatırımlara ne oranda pay ayırdığı ise şekil 5 yardımıyla ifade edilmeye çalışılmıştır.

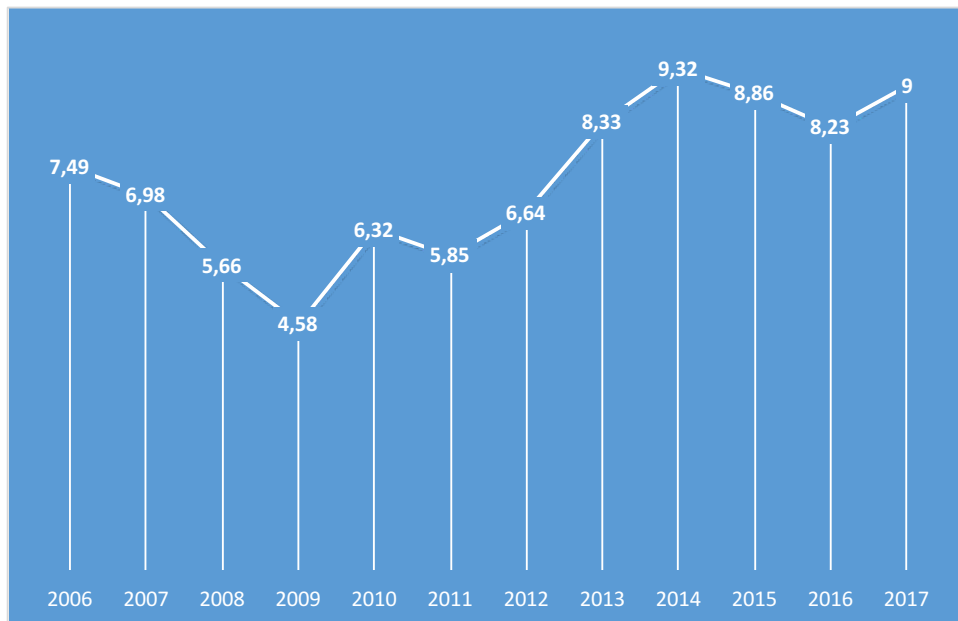

Kaynak: 2006-2017 dönemi baz alınarak MEB İstatistiklerinden elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulmuştur.

Şekil 4: Merkezi Bütçe Yatırım Ödeneğinden MEB Yatırımlarına Ayrılan Payın Yıllar İtibariyle Oransal Dağılımı

Şekil 4’te Merkezi Yönetim Bütçesi yatırım ödenekleri ve MEB yatırım ödenekleri 2006-2016 dönemi için oransal olarak incelenmiştir. Grafik bir bütün olarak genel hatları ile incelendiğinde yatırım ödeneklerinin yıllar itibariyle artan bir seyir izlediği görülmektedir. Ancak 2010-2011-2012 yıllarında yatırım ödeneklerinde durağanlık tespit edilmiştir. Bu dönemdeki durağanlığın sebebini 2011 krizi olarak yorumlamak mümkündür. Çünkü bir önceki yıl kriz dönemine girildiğinin habercisi olan dar boğaz dönemi, bir sonraki yıl ise kriz döneminin beraberinde getirdiği daraltıcı maliye

politikalarıdır. Çünkü böyle dönemlerde tasarruf tedbirleri dolayısıyla genelde harcamalar kısılma eğilimi göstermekte ve zorunlu olmayan harcamalar mümkün mertebe gerçekleşmemektedir. En fazla ödenek 2007 yılında ayrılmış olup, en az ödenek ayrılması durumu 2011-2012 yıllarında gerçekleşmiştir. Grafiğimizi genel olarak incelediğimizde kriz dönemleri haricinde periyodik bir artma eğiliminde olduğunu söyleyebiliriz. Şimdi konuyu biraz daha spesifikleştirerek Milli Eğitim Bakanlığının kendine ayrılan bütçeden yatırımlara ne kadar pay ayırdığını Şekil 5 yardımıyla inceleyelim.

Kaynak: 2006-2017 dönemi baz alınarak MEB İstatistiklerinden elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulmuştur.

Şekil 5: Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Yatırımlara Ayrılan Payın Yıllar İtibariyle Oransal Dağılımı (2006-2016)

Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden yatırımlara ayrılan payın yıllar itibariyle oransal dağılımının incelendiği Şekil 5'te yine yatırımların en düşük olduğu yılların kriz dönemi olan 2008 ve 2011 yıllarına isabet ettiği dikkat çekmektedir. En yüksek olduğu yıl 2014'e tekabül etmekte olup günümüzde de artış eğilimindedir. Şekil 4 ve Şekil 5 birlikte değerlendirildiğinde Merkezi Yönetim Bütçesine göre MEB'in kendi bütçesinden yatırımlara daha fazla kaynak ayırdığı tespit edilmiştir. Ancak 2006-2016 dönemi için incelenen "Performans Raporları" ve "Eğitim Raporları" göstermektedir

ki söz konusu yatırımlar büyük oranda temel eğitim odaklıdır. Şimdi konuyu çalışma konumuz çerçevesinde daha da spesifikleştirerek 2006-2016 dönemini kapsayan hayat boyu öğrenme bağlamındaki yatırım ödenekleri çerçevesinde değerlendirmeye çalışalım.

2.1.2. Hayat Boyu Öğrenme Bağlamında Yatırım Ödenekleri

2006-2016 yılları arasında hayat boyu öğrenme bağlamında yatırım ödeneklerine ait veriler; “etüt proje”, “taşıt alımı”, “makine teçhizat”, “dış kredi”, “büyük onarım”, “sermaye transferleri”, “yapı tesis”, “3308 sayılı kanun gelirleri”, “4306 sayılı kanun gelirleri” ve “döner sermaye” anahtar sözcükleri ile taratılıp MEB İstatistikleri, Gerçekleşme Raporları, Faaliyet Raporları ve Bütçe Sunuş Raporları tüm yıllar için içerik analizi yöntemiyle ayrı ayrı incelenerek elde edilmiştir. Analiz için bu anahtar sözcüklerin seçilmesinin sebebi, yatırım bağlamında incelenen raporlarda en çok bu kavramların üzerinde durulmuş olmasıdır.

Tablo 1: 2006-2016 Yılları Arasında Hayat Boyu Öğrenme Bağlamında Yatırım Ödenekleri

	İLGİLİ BİRİMLER	GENEL KATMA								3308 Sayılı Kanun Gelirleri	4306 Sayılı Kanun Gelirleri	Döner Sermaye (Taşıt)	GENEL TOPLAM
		Etüt Proje	Taşıt Alımı	Makine-Teçhizat	Dış Kredi (1)	Büyük Onarım	Sermaye Transferleri	Yapı Tesis	TOPLAM				
2006	Çıraklık ve Yay.Eğt. Gn.Md.	0	0	3.000	1.354	5.500	0	21.731	31.585	5.000	0	0	36.585
2007	Çıraklık ve Yay.Eğt. Gn.Md.	0	0	3.000	1.354	5.500	0	21.731	31.585	5.000	0	0	36.585
2008	Çıraklık ve Yay.Eğt. Gn.Md.	0	0	5.000	0	5.500	0	16.000	26.500	4.000	0	0	30.500
2009	Çıraklık ve Yay.Eğt. Gn.Md.	0	0	4.592,50	0	5.427,50	0	14.195	10.000	3.340	0	0	13.360
2010	Çıraklık ve Yay.Eğt. Gn.Md.	14.500	9.750	5.750	0	1.000	0	0	31.000	0	0	0	31.000
2011	Çıraklık ve Yay.Eğt. Gn.Md.	1.500	0	8.000	0	7.500	0	17.500	34.500	5.000	0	0	39.500
2012	Hayat Boyu Öğrenme ve Halk Eğt. Mrkz.	0	0	7.000	0	7.000	0	32.000	36.000	0	0	0	36.000
2013	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müd.	0	0	0	0	0	0	40.000	40.000	0	0	0	40.000
2014	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müd.	0	0	0	0	0	0	37.000	37.000	0	0	0	37.000
2015	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müd.	0	0	0	0	0	0	42.000	42.000	0	0	0	42.000
2016	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müd.	500	0	0	0	0	0	44.520	45.020	0	0	0	45.020
2017*	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müd.	1.000	0	0	0	0	0	60.000	61.000	0	0	0	61.000
TOPLAM		17.500	9750	31.343	2.708	31.928	0	330.677	426.190	22.340	0	0	448.550

* 2006-2016 MEB İstatistikleri, Gerçekleşme Raporları, Faaliyet Raporları ve Bütçe Sunuşlarından elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulmuştur. 2017 yılı sınırlılıklar dahilinde olmayıp verilerin güncelliği açısından değerlendirmeye dahil edilmiştir.

Tablomuzda öncelikli olarak dikkat çekici nokta 2011 yılına kadar “Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü” olan kurumun adının 2012 yılı itibariyle “Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü” olarak değiştirilmiş olmasıdır. Bu durum yaşam boyu öğrenme konusunda teorik anlamda bir değişim dönüşüme gidildiğinin habercisidir. Tabloyu bütçe verilerinden elde ettiğimiz bulgular doğrultusunda incelediğimizde ise en büyük harcama kalemini “yapı tesis” yatırımlarının oluşturduğunu, ikinci sırayı da “makine teçhizat” ve “büyük onarım” yatırımlarının aldığını görmekteyiz. Hayat boyu öğrenme kapsamındaki yatırımlara yıllar bazında bir bütün olarak baktığımızda ise genel olarak inişli çıkışlı bir seyir izlediği görülmektedir. Ayrıca incelediğimiz on yıl boyunca bazı harcama kalemlerine hiç yatırım yapılmadığı dönemler de olmuştur. Diğer bir ifadeyle çalışmamızın sınırlılıkları kapsamında ele aldığımız harcama kalemlerinde düzenli bir yatırım seyri tespit edilememiştir. Örneğin; “Etüt Proje Yatırımları” incelediğimiz dönemde sadece dört defa bu alanda yatırım gerçekleştirilmiştir. İncelemelerimiz sonucunda dikkat çekici bir diğer nokta ise 2008 krizini takip eden 2009 yılı yatırımlarında ciddi düşüş meydana gelmiş olmasıdır. Bu demek oluyor ki makro açıdan ele aldığımız merkezi bütçe yatırımları da, mikro açıdan ele aldığımız hayat boyu öğrenme genel müdürlüğü yatırımları da kriz dönemlerinden ciddi anlamda etkilenmektedir. 2006-2016 dönemini kapsayan “MEB İstatistikleri, Gerçekleşme Raporları, Faaliyet Raporları ve Bütçe Sunuşları”ndan elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan tablomuza göre yaşam boyu öğrenmeye yönelik sıfırdan ekstra bir bütçe ayrılarak yatırım yapılmamış, mevcut bütçe üzerinden yönlendirmelerle devam ettirilmiştir. Yani yatırım yapılmakta fakat söz konusu projeler bağlamında beklenen sıçramayı sağlamada etkisi düşük kalmaktadır. Tablo 1’nin verilerine göre yatırımlar bina yapımı, araç gereç alımı ve büyük onarımlarla sınırlı kalmıştır. Diğer bir ifadeyle teorik anlamdaki yaşam boyu öğrenme odaklı evrilme bütçe verilerinden elde edilen tablomuzdan da görüleceği üzere uygulamada bütçe bazında rakamsal olarak ciddi bir sıçrama meydana getirmemekte, mevcut kaynakların yönlendirilmesiyle karşılanmaya çalışılmaktadır. Devlet tarafından yerine getirilen diğer tüm hizmetlerde olduğu gibi yaşam boyu öğrenme hizmetlerinin gelişmesinin de en temel koşulu mali alt yapıdır. Bu kapsamda özellikle proje temelli desteklemelerin periyodik olarak bir düzene bağlanması açısından yaşam boyu öğrenme hizmetleri bağlamında yapılacak mali desteklemeler büyük önem arz etmektedir.

Tablo 2: Milli Eğitim Bakanlığının 2006-2016 Yılları Arasında Hayat Boyu Öğrenme Kapsamında Biten Yatırım Projeleri

YIL	KURUM	PROJE SAYISI	EK DERSLİK			OKUL			PANSİYON		LOJMAN		SPOR SALONU	ATÖLYE	KONF. SALONU	REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZİ	OTEL / YATAK
			MEVCUT OKUL	DERSLİK	KAPASİTE	SAYI	DERSLİK	KAPASİTE	SAYI	KAPASİTE	SAYI	DAİRE					
2006	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GN.MD.	12	0	0	0	12	114	3.420	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2007	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GN.MD.	11	0	0	0	11	124	3720	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2008	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GN.MD.	4	0	0	0	4	42	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2009	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GN.MD.	5	0	0	0		48	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2010	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GN.MD.	4	0	0	0	4	35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2011	HAYAT BOYU ÖĞRENME GN. MD.	12	0	0	0	12	114	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
2012	HAYAT BOYU ÖĞRENME GN. MD.	1	0	0	0	1	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2013	HAYAT BOYU ÖĞRENME GN. MD.	12	0	0	0	0	125	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0
2014	HAYAT BOYU ÖĞRENME GN. MD.	9	0	0	0	0	116	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2015	HAYAT BOYU ÖĞRENME GN. MD.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2016	HAYAT BOYU ÖĞRENME GN. MD.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM		70	0	0	0	44	730	7.140	0	0	0	0	1	4	0	0	0

* 2006-2016 MEB İstatistikleri, Gerçekleşme Raporları, Faaliyet Raporları ve Bütçe Sunuşlarından elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulmuştur.

Tablo 2’te yer alan 2006-2016 yılları arasında hayat boyu öğrenme kapsamında biten yatırım projeleri; “ek derslik”, “okul”, “pansiyon”, “lojman”, “spor salonu”, “atölye”, “konferans salonu”, “rehberlik araştırma merkezi”, “otel/yatak” anahtar sözcükleri ile taratılıp MEB İstatistikleri, Gerçekleşme Raporları, Faaliyet Raporları ve Bütçe Sunuş Raporları tüm yıllar için ayrı ayrı incelenerek elde edilmiştir. Bu tabloyu oluştururken analiz için bu anahtar sözcüklerin seçilmesinin sebebi ise, yatırım bağlamında incelenen raporlarda en çok bu kavramların üzerinde durulmuş olmasıdır. Tablodan da görüleceği üzere devlet gerek proje gerekse okul, derslik, atölye, spor salonu vs. bağlamında yaşam boyu öğrenme temelinde çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Fakat özellikle projeler bağlamında tablomuzu incelediğimizde sayıları çok az olmakla beraber son iki yılda hiçbir alanda herhangi bir hareket yeni bir girişim görülmemektedir. Hatta incelenen performans raporlarına göre yürürlükte olan projelerin bir kısmının da tamamlanamadığı görülmektedir. Bu demek oluyor ki bu denli önem verilen dünyaca kabul görmüş yaşam boyu eğitimi geliştirmek ve ihtiyaca cevap verebilmek için ülkemizde daha fazla politika, plan ve projeye ağırlık verilmesi

gerekmektedir. Örneğin; Yaşam boyu öğrenme Avrupa Birliği eğitim politikalarının temel ilkesidir. Bu kapsamda oluşturulan “Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi” ile yaşam boyu öğrenmeye yönelik plan ve projeler açık ve esnek bir gelişime sokulmaya çabalanmaktadır (Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Kararı, 2008/C 111/01). Bu durumda başta Avrupa Birliği olmak üzere tüm dünyada yaşam boyu öğrenmeye yönelik plan ve projelere verilen değerin önemli bir göstergesidir.

Tablo 2’de bir diğerk dikkat çekici nokta ise çalışmamızın odak noktası olan söz konusu kurumun 2011 yılı öncesinde “çıraklık ve yaygın eğitim genel müdürlüğü” olan isminin “hayat boyu öğrenme genel müdürlüğü” olarak değiştirildiğini belirterek başlayalım. Bu düzenlemeden çıkarılabilecek en temel tespit, devletin eğitime bakış açısının yaşam boyu öğrenmeye doğru evrildiğinin önemli bir göstergesidir.

2.1.3. Yaşam Boyu Öğrenme Odaklı Bakanlıkça Üretilen Proje ve Protokoller

İlgili bakanlık tarafından eğitimde kalitenin artırılması, gelişen teknolojilerin transferi, eğitim ortamlarının iyileştirilmesi ve bilgiye ulaşımın kolaylaştırılması amacıyla projeler üretilmekte ve uygulamaya konulmaktadır. Söz konusu projelerden yaşam boyu öğrenme temelli olanları şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1. e-Devlet, e-Eğitim Projeleri:** “Uzaktan eğitim tekniğıyle olup eğitimde kaliteyi arttırmaya yönelik projeler”.
- 2. Türkiye’de Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi:** “Türkiye’deki meslekî ve teknik eğitim sistemini; sosyo-ekonomik ihtiyaçlar ve yaşam boyu öğrenme ilkeleri doğrultusunda, ülkemiz ekonomisinin ihtiyaç duyduğu yüksek nitelikli ve performanslı ara kademe teknik insan gücünü yetiştirebilen, teknoloji geliştirilmesine ve üretimine yatkın bir meslekî ve teknik eğitim sisteminin güçlendirilerek etkili bir şekilde uygulanmasını desteklemektir (MEB, 2006: 181)”.
- 3. İşlevsel Yetişkin Okur-Yazarlık Programı:** “Bakanlığımız ile Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) arasında 8 Mayıs 1997 tarihinde imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde yürütölen programın amacı; 15 yaş üzerinde çeşitli

nedenlerle okuma-yazma öğrenememiş yetişkinlere okuma-yazma becerileri kazandırmaktır (MEB, 2006: 202-203)”.

4. **İstanbul Zeytinburnu İDMİB Deri Meslek Lisesi’nin Kurulması ve Geliştirilmesine ilişkin İşbirliği Protokolü:** “Bu protokolle; sektöre katılmak isteyen yetişkinlere yaşam boyu eğitim vermek, örgün ve yaygın eğitim yoluyla yetiştirilen elemanları işe yerleştirmek ve sektöre eğitim-insan kaynakları danışmanlığı yapmak amaçlanmıştır (MEB, 2007: 172)”.
5. **Yapı ve Yalıtım Sektörü İş Birliği Protokolü:** “Ülkemizin yapı ve yalıtım sektörünün ihtiyaç duyduğu, yeni teknolojileri bilen ve uygulayan nitelikli insan gücünü örgün ve yaygın mesleki eğitim uygulamaları kapsamında yetiştirmek üzere; inşaat, yapı, yapı ressamlığı, tesisat teknolojisi, soğutma ve iklimlendirme bölümleri atölye ve meslek dersi öğretmenlerinin bilgi ve becerilerinin artırılmasını, örgün ve yaygın öğretim programlarının ve eğitim materyallerinin hazırlanmasını ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla Bakanlığımız ile İzocam Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi arasında 29.04.2004 tarihinde imzalanmıştır (MEB, 2007: 174)”.
6. **SHÇEK ile Eğitimde İş Birliği Protokolü:** “Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı yetiştirme yurtlarında barınan ve 18 yaşını doldurarak yurtlardan ayrılacak/ayrılan gençlerin, Bakanlığımız Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı örgün ve yaygın eğitim okulları tarafından açılacak istihdam kolaylığı olan meslek alanlarında meslek kurs programları yoluyla yetiştirilmesi ve meslek eğitimi sonucunda sertifika verilmesi yoluyla onların geçerli becerileri kazanarak yaşam mücadelesinde desteklenmesinin sağlanması amaçlanmaktadır (MEB, 2007: 182)”.
7. **Web Tabanlı Mesleki Teknik Eğitimde İhtiyaç Belirleme Projesi:** “Web tabanlı olarak gerçekleştirilecek bu proje ile *hayat boyu eğitim ilkesi* kapsamında mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının, bireylerin ve sektörün eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, geçerli ve güvenilir bilgi

erişim sistemleriyle, bölgesel düzeyde belirlenen eğitim ihtiyaçlarına dayalı olarak planlanması, mesleki ve teknik eğitimde kalite ve verimliliğin artırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda uzaktan eğitim imkânları yaygınlaştırılacak ve yaygın eğitimde süreklilik sağlanacaktır”.

Yukarıda detaylı olarak açıklanan yaşam boyu öğrenmeye yönelik proje ve protokollerin amaçları; Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumundaki gençlerin topluma kazandırılmasından sanayi sektörünün ihtiyaç duyduğu nitelikli ara elemanların yetişmesine, okuma-yazma programlarından webe dayalı eğitim programlarına kadar oldukça geniş bir o kadarda bireye ve topluma faydalı alanları kapsamaktadır.

2.1.4. Yaşam Boyu Öğrenme Temalı MEB Stratejik Planları

Kalkınma planları ve programlarında yer alan politika ve hedefler doğrultusunda, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasının, hesap verilebilirliği ve saydamlığı sağlamak üzere kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, raporlanmasını ve mali kontrolü düzenlemek amacıyla çıkartılan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 9. maddesinde; “Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar” denilmektedir².

² 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>, 25.11.2016.

2.1.4.1. 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planlarında İşlenen Yaşam Boyu Öğrenme Teması

1) OKUL ÖNCESİ EĞİTİM
2) İLKÖĞRETİM
3) ORTAÖĞRETİM <ul style="list-style-type: none">• Genel Ortaöğretim• Mesleki Teknik Ortaöğretim
4) ÖZEL ÖĞRETİM
5) ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK
6) YÜKSEK ÖĞRETİM
7) HAYAT BOYU ÖĞRENME VE BİLGİ TOPLUMU <ul style="list-style-type: none">• Yaygın Eğitim• Uzaktan Eğitim• Bilgi Toplumu
8) KURUMSAL KAPASİTENİN GELİŞTİRİLMESİ <ul style="list-style-type: none">• İnsan Kaynakları• Fiziksel Kapasitenin Geliştirilmesi• Yönetim ve Organizasyon• Ar-Ge Çalışmaları ve Program Geliştirme
9) DENETİM VE DANIŞMANLIK
10) ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE AB'YE UYUM <ul style="list-style-type: none">• AB'ye Uyum ve Ulusal Dil Politikası• Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları ile İlişkiler• Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler

Kaynak: MEB 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planları

Şekil 6: 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planında Yer Alan Belli Başlı Temalar

Şekil 6'dan da görüleceği üzere Millî Eğitim Bakanlığının hâlihazırda yürütmekte olduğu hizmetler ile stratejik planlamada öngörülebilecek yeni hizmetlere ilişkin stratejik alanları, sorun odaklı yaklaşımla 10 tema (Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Ortaöğretim, Özel Öğretim, Özel Eğitim ve Rehberlik, Yükseköğretim, *Hayat Boyu Öğrenme ve Bilgi Toplumu*, Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi, Denetim ve Danışmanlık, Uluslararası İlişkiler ve AB'ye Uyum) başlığında gruplandırılmıştır.

Temalar altında yer alan stratejik amaç ve hedefler oluşturulurken “sorun odaklı yaklaşım” tercih edilmiştir. Diğer bir deyişle, tema konusunun “stratejik boyutları” ön plana çıkartılmıştır. Bu sorunlardan (stratejik konular) yola çıkılarak stratejik amaç ve hedefler oluşturulmuştur. Şimdi 2010-2014 ve 2015-2019 stratejik amaç ve hedefleri arasında yer alan ve bizim konumuzun temel çıkış noktası olan hayat boyu öğrenme temalı amaç ve hedefleri Tablo 3 aracılığıyla sırasıyla inceleyelim.

Tablo 3: 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planlarında Hayat Boyu Öğrenme Teması

TEMA	STRATEJİK AMAÇ	STRATEJİK HEDEFLER	SORUMLU BİRİM	KOORDİNE BİRİM
HAYATBOYU ÖĞRENME VE BİLGİ TOPLUMU	<p>Stratejik Amaç - 10: Hayat boyu öğrenim stratejisi doğrultusunda kişisel gelişim taleplerinin karşılanmasında yani sıra değişen ve gelişen ekonomiye işgücü duyarlılığının artırılması için kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde, bireylerin kişisel bilgi ve istihdam becerilerini geliştirerek iş ve yaşam kalitelerini artırmak.</p>	<p>Stratejik Hedef 10.1: Değişen ve gelişen ekonomiye işgücü duyarlılığının ve girişimciliğin artırılması için yeni modül ve dallar açarak plan dönemi sonuna kadar meslek ve gelir getirici kurslara katılanların sayısını 3 katına çıkarmak.</p>	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	<ul style="list-style-type: none"> T.T.Krİl.Bşk. Mesleki ve Teknik Eğitim Birimleri Proj.Koor.M.B.
		<p>Stratejik Hedef 10.2: Fertlerin yaşam kalitesini yükseltmek üzere sosyal ve kültürel alanlarda açılan kurs sayısını plan dönemi sonuna kadar %25 artırmak.</p>	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	<ul style="list-style-type: none"> Mesleki ve Teknik Eğitim Birimleri Proj.Koor.M.B.
		<p>Stratejik Hedef 10.3: Hayat boyu öğrenim stratejisi gereği bölgesel, ekonomik ve sosyal duyarlılıkları dikkate almak üzere paydaşlarla işbirliğini sürekli geliştirmek.</p>	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	<ul style="list-style-type: none"> Erk.T.Ö.G.M. Kız.T.Ö.G.M. Tic.Tur.Ö.G.M. Proj.Koor.M.B.
		<p>Stratejik Hedef 10.4: Küreselleşme sonucu ihtiyaç duyulan dillerin toplum tarafından öğrenilmesine imkân sağlamak üzere halk eğitim merkezleri tarafından açılan yabancı dil kurslarına katılanların sayısını plan dönemi sonuna kadar iki katına çıkarmak.</p>	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	<ul style="list-style-type: none"> Özel Öğ. Kr. G.M.
		<p>Stratejik Hedef 10.5: Hayat boyu öğrenim anlayışının toplumsal yaygınlığını sağlamak üzere düzenlenen kurs dışı etkinliklerin türünü plan dönemi sonuna kadar % 50 artırmak.</p>	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	<ul style="list-style-type: none"> Proj.Koor.M.B.
		<p>Stratejik Hedef 10.6: Trafik ve ilk yardım bilincinin yaygınlaştırılması ve sürücü eğitimine ilişkin öğretim programları ve sınav uygulamalarını 2014 yılına kadar AB yile uyumlu hale getirmek.</p>	ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	<ul style="list-style-type: none"> T.T.Krİl.Bşk. EĞİTEK G.M. Eğit.Öğrt.Dai.
		<p>Stratejik Hedef 10.7: İlköğretim son sınıf öğrencilerinden başlamak üzere hayat boyu öğrenim kapsamında, tüm toplumda girişimcilik ruhunun geliştirilmesini sağlamak üzere etkinlikler düzenlemek.</p>	İŞLETMELER DAİRESİ BAŞKANLIĞI	<ul style="list-style-type: none"> Eğit.Öğrt.Dai. Proj.Koor.M.B.

Kaynak: MEB 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planları

Tablo 3: 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planlarında Hayat Boyu Öğrenme Teması (Devamı)

TEMA	STRATEJİK AMAÇ	STRATEJİK HEDEFLER	SORUMLU BİRİM	KOORDİNE BİRİM
HAYATBOYU ÖĞRENME VE BİLGİ TOPLUMU b) Uzaktan Eğitim	<p>Stratejik Amaç - 11: Eğitim çağı dışına çıkmış bireylerden uzaktan eğitim yoluyla öğrenimini tamamlamak isteyenler ile bireysel gelişimlerini sağlamak ve-veya yeni mesleki yeterlikler kazanmak isteyenlerin e-öğrenme ortamlarına erişimini kolaylaştırarak, bu alanın bilgi teknolojilerinde meydana gelen değişimlere paralel; yenilenmesini, gelişmesini, zenginleştirilmesini ve oluşturulacak standartlara uyumluluğu bakımından izlenmesini sağlamak.</p>	<p>Stratejik Hedef 11.1: Örgün eğitim imkanından yararlanamamış bireylerin uzaktan eğitim imkanlarıyla öğrenimlerini tamamlamalarını sağlamak.</p>	<p>EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Proj.Koor.M.B. • Mesleki ve Teknik Eğitim Birimleri
		<p>Stratejik Hedef 11.2: Değişen ve gelişen meslekleri uzaktan eğitim yoluyla bireylere kazandırmak ve bu alana yönelik düzenlemeler yapmak.</p>	<p>EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mesleki ve Teknik Eğitim Birimleri • EARGED
		<p>Stratejik Hedef 11.3: Kişisel ve mesleki gelişime katkı sağlayan, zengin, güvenilir ve güncel bir içeriğe sahip uzaktan eğitim portal ve modüllerini paydaşlarla iş birliği içerisinde inceleyerek her yıl % 10 oranında arttırmak.</p>	<p>EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mesleki ve Teknik Eğitim Birimleri
		<p>Stratejik Hedef 11.4: Uzaktan eğitim alanının kontrol ve denetim sağlayıcı mevzuat düzenlemesi yaparak, geliştirilecek ulusal standartlara uyumluluğunun elektronik ortamda izlenmesini sağlayacak yazılım ve uygulamaları geliştirmek.</p>	<p>EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • T.T.KrI.Bşk. • Öz.Eğ.Rh.Dn.H.G.M.

Kaynak: MEB 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planları

Tablo 3: 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planlarında Hayat Boyu Öğrenme Teması (Devamı)

TEMA	STRATEJİK AMAÇ	STRATEJİK HEDEFLER	SORUMLU BİRİM	KOORDİNE BİRİM
HAYATBOYU ÖĞRENME VE BİLGİ TOPLUMU	<p>Stratejik Amaç - 12: Bilgi ekonomisi becerilerini ekonomik katma değer yaratması yönünde kullanmayı tüm eğitim kademelerini kapsayacak şekilde yaygınlaştırmak.</p>	<p>Stratejik Hedef 12.1: Okullardaki bilgi teknolojisi (BT) sınıflarını Kamu İnternet Erişim Merkezi (KİEM) şeklinde vatandaşların kullanımına açarak toplumun bilgiye erişimini artırmak.</p>	EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	<ul style="list-style-type: none"> Eğit.Öğrt.Dai.
		<p>Stratejik Hedef 12.2: Okullarda vatandaşlara yönelik medya okuryazarlığı eğitimleri vermek ve bilişim okuryazarı sayısını her yıl % 10 oranında artırmak.</p>		

Kaynak: MEB 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planları

2010-2014 Stratejik Planı kapsamında topluluğun onar yıllık eğitim-öğretim programları bağlamında ülkemizde de 2020 yılına kadar, 25-64 yaş arası yetişkinlerin en az % 15'inin hayat boyu öğrenim programlarına katılması yönünde stratejiler uygulanacaktır. Tablo 3'te de görüleceği üzere 2010-2014 ve 2015-2019 stratejik planları çerçevesinde yaşam boyu öğrenmeye yönelik yaygın eğitim, uzaktan eğitim ve bilgi toplumu olarak üç farklı tema belirlenmiştir. Belirlenen temalara yönelik stratejik amaç ve hedefler tahsis edilmiştir. Bu amaç ve hedeflerin hayata geçirilmesinden sorumlu birimler belirlenmiştir. Ayrıca 2014 yılı faaliyet raporu değerlendirme sonuçları incelediğinde "2014 yılı sonuna kadar açık öğretim kurumları için görsel işitsel öğretim materyalleri hazırlamak, Hayat Boyu Öğrenim portalı oluşturmak ve 2014 yılı sonuna kadar ölçme değerlendirme sistemini yenilemek ve uygulamak" öncelikli performans hedefleri arasında yer almaktadır.

Bahse konu stratejik planlarla ilgili bir diğer önemli husus bakanlık tarafından gerçekleştirilecek bir işlemin maliyeti ve hedefe ulaşıp ulaşılmadığıdır. Konuyu bu kapsamda gerçekleştirilecek olan 2015-2019 stratejik planı örneği üzerinden detaylandırarak olursak, Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planının maliyetlendirilmesi sürecindeki temel gaye stratejik amaç ve hedeflerin gerektirdiği maliyetlerin ortaya konulması suretiyle politika tercihlerinin ve karar alma sürecinin rasyonelleştirilmesine katkıda bulunmaktır. Bu sayede, stratejik plan ile bütçe arasındaki bağlantı güçlendirecek ve harcamaların önceliklendirilmesi süreci iyileştirilecektir. |

2.2. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ İÇERİSİNDE YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN YERİ

Yaşam boyu eğitim harcamalarının merkezi yönetim bütçesi içerisindeki yeri ve önemini analiz etmeyi hedefleyen bu çalışma, bütçe bazında 2006-2016 yılları arasında yaşam boyu eğitim harcamalarının seyrini ortaya koymaya çalışmaktadır. Yaşam boyu öğrenme hizmetleri de büyük oranda Millî Eğitim Bakanlığı aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu sebeple bütçe verileri 2006-2016 dönemi için içerik analizi yöntemiyle MEB'ten Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bütçesine kadar hiyerarşik bir sıra ile incelenmiştir.

Devletin yaptığı eğitim harcamaları, eğitim hizmetinden ne beklendiği kadar, devlet anlayışına ve kamu politikasına da bağlıdır. Konumuzun sınırlılıkları kapsamında burada eğitim harcamaları *yaşam boyu öğrenme* temelinde değerlendirilmeye çalışılacaktır. Çünkü Türkiye gibi sosyo-ekonomik gerilik ve eşitsizliğin yaşandığı ülkelerde beşeri sermayenin geliştirilmesi ayrı bir önem arz etmektedir. Burada kalkınmanın anahtarının eğitilmiş insan gücü olduğu dikkate alınır, eğitim harcamalarının önemi vurgusu ayrı bir odak noktası olmaktadır (Eroğlu, 2005).

Devletin görev ve sorumluluklarının farklılaşması, kamu hizmetinin artmasını ve yaygınlaşmasını da beraberinde getirmektedir. Bu durum bütçenin kontrolü, koordinasyonu ve planlamasını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla eğitim hizmetleri de bu kapsamda yer almaktadır. Bu noktada ülkedeki toplam mali kaynaklardan eğitime ne kadar pay ayrılacağı kararı önemli bir karardır. Çünkü eğitim hizmetinin toplumun tüm kesimine istenilen ve etkin bir düzeyde sunulabilmesi, eğitimin niteliğinin artırılması gibi durumlar eğitim bütçesinin, ülke bütçesinden aldığı payla yakından ilişkilidir. Konsolide bütçeden eğitime ayrılan pay ne kadar artarsa, toplumun eğitim gereksinimi o kadar karşılanmış olacaktır. Diğer bir ifadeyle bütçeden eğitim hizmetlerine ayrılan pay ile bu hizmetin yerine getirilmedeki sunum kalitesi doğru orantılıdır (Odabaş, Tekdere ve Aktepe, 2016; Özer, 2010; Akın ve Aslan, 2014).

Eğitim hizmetleri temel bir insan ihtiyacı olmasından ötürü eğitim harcamaları büyük ölçüde devlet (kamu kesimi) tarafından finanse edilmektedir. Eşitlik, sosyal devlet anlayışı, borçlanma imkânının olmaması ve dışsallık gibi sebepler eğitim hizmetlerinin kamu kesimince finanse edilmesinin temel gerekçeleri olarak sıralanabilir (Trostel, 1996: 3). Eğitim harcamalarının finansmanı merkezi yönetim bütçesinin görev ve sorumluluk alanına girdiğinden bu bölümde sırasıyla “Milli Eğitim Bakanlığı” bütçesinden “Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürüğü” bütçesine kadar 2006-2016 dönemi verileri; *Eğitim Raporları, Maliye Bakanlığı Genel Faaliyet Raporları, MEB İstatistikleri (Stratejik Planlar, Faaliyet Raporları,*

Performans Raporları, Bütçe Sunuşları, Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporları, Resmi İstatistikler), Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporları, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarıları, Maliye Bakanlığı ve TÜİK istatistikleri ayrı ayrı incelenerek içerik analizi yöntemiyle genelde özele bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Merkezi Yönetim Bütçesi İçerisinde MEB Bütçesinin Payı

Konuya öncelikle bütçenin kanuni tanımlarını yaparak başlayalım. Bütçe kanununun kökeni Magna Carta'ya kadar dayanmaktadır. Fakat konumuzun sınırlılıkları itibariyle çalışmamız özelinde sadece 1050 ve 5018 sayılı kanunların tanımına yer vermekle yetinilecektir. Bu kapsamda 1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 6. maddesine göre; “Bütçe, devlet daire ve kurumlarının gelir ve gider tahminini gösteren ve bunların tatbik ve icrasına izin veren bir kanundur (Edizdoğan ve Çetinkaya, 2015: 6)”. Günümüzde yürürlükte olan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre ise; “Bütçe, belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belgeyi ifade eder (Edizdoğan, Çetinkaya ve Gümüş, 2013: 357)”.

Türk Milli Eğitim sisteminin merkezi yapısı nedeniyle, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlar (okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumları) finansman açısından ağırlıklı olarak merkezi yönetime bağlıdır. Milli Eğitim Bakanlığı, bütçe kanununda kabul edilerek kendisine tahsis edilen ödenek miktarı üzerinden harcamalarını gerçekleştirmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı sosyal devlet politikasının bir gereği olarak, çocuk ve genç nüfusunun sayıca oldukça yüksek olduğu ülkemizde eğitim hizmetinin büyük bir bölümünü üstlenmektedir. Bu nedenle özellikle konumuzun odağı olan yaşam boyu öğrenmenin mali alt yapısını görebilmek ve değerlendirme yapabilmek için eğitim hizmetlerine Merkezi Yönetim Bütçesinden ayrılan pay tablo 4 ve şekil 7 aracılığıyla detaylı olarak incelenmiştir.

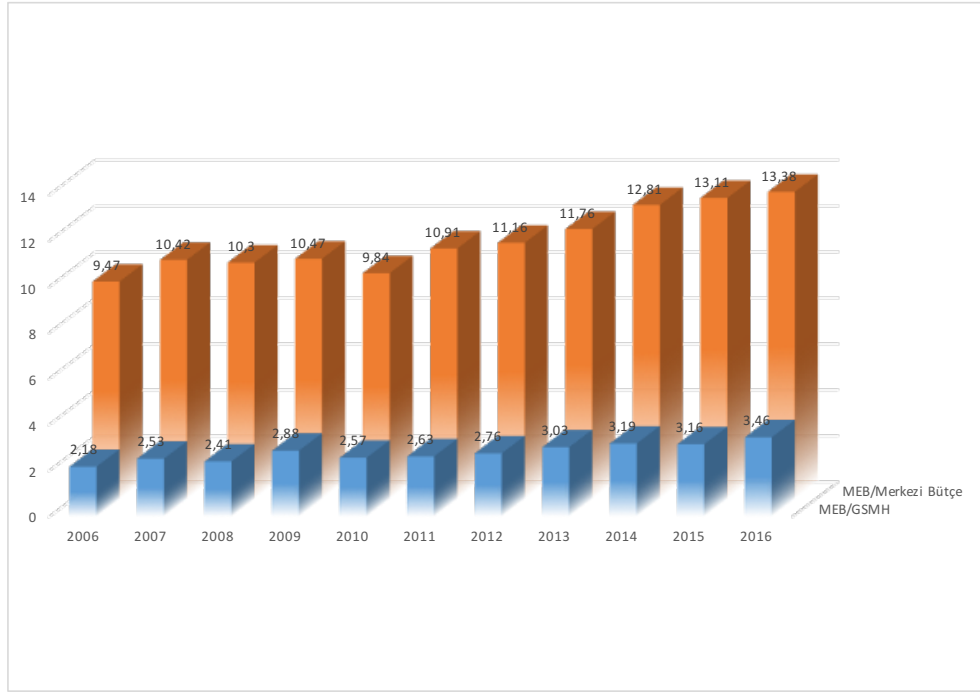
Tablo 4: Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinin Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı (2006-2016 Dönemi)

Yıl	Ödenek Türü						Toplam
	01-Personel Giderleri	02-Sos.Güv. Kur. Dev. Pir. Giderleri	03-Mal ve Hiz.Alım Giderleri	05-Cari Transferler	06-Sermaye Giderleri	07-Sermaye Transferleri	
2006	10.801.817.500	1.394.295.000	1.462.090.000	1.564.165.000	1.238.498.000	107.280.000	16.568.145.500
2007	13.488.829.000	3.165.296.000	1.198.203.000	1.907.706.000	1.489.500.000	106.100.000	21.355.634.000
2008	15.404.236.000	1.816.273.000	2.215.117.000	2.070.515.000	1.261.704.000	147.720.000	22.915.565.000
2009	18.488.279.548	2.131.919.452	2.867.398.000	772.306.000	1.504.417.000	266.000.000	26.030.320.000
2010	19.984.011.000	3.405.144.000	2.145.023.000	901.107.000	1.472.827.000	329.300.000	28.237.412.000
2011	24.609.049.000	3.882.102.000	2.578.274.000	1.029.113.000	1.665.000.000	348.625.000	34.112.163.000
2012	27.707.909.190	4.523.065.000	3.073.901.000	1.243.504.000	2.600.000.000	21.000.000	39.169.379.190
2013	32.983.039.000	5.210.407.000	3.952.716.000	1.368.216.650	3.955.000.000	27.000.000	47.496.378.650
2014	38.261.980.610	5.940.776.000	4.599.639.000	1.677.322.000	5.192.300.000	32.800.000	55.704.817.610
2015	42.234.718.000	6.603.091.000	5.828.441.000	1.803.918.000	5.494.000.000	36.080.000	62.000.248.000
2016	52.735.625.000	8.109.878.000	7.036.578.000	2.049.064.000	6.284.628.000	138.533.000	76.354.306.000
2017*	58.552.662.000	8.926.306.000	8.106.505.000	2.202.960.000	7.237.121.000	23.030.000	85.048.584.000
Toplam	355.252.155.848	55.108.552.452	45.063.885.000	18.589.896.650	39.394.995.000	1.583.468.000	514.992.952.950

Not: 2006-2016 Dönemi MEB İstatistikleri verilerinden oluşturulmuştur.

* 2017 yılı sınırlılıklar dahilinde olmayıp verilerin güncelliği açısından değerlendirmeye dahil edilmiştir.

MEB istatistik raporlarının incelenmesi sonucu elde edilen Tablo 4’te Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin ekonomik sınıflandırmaya göre dağılımı 2006-2016 verileri temel alınarak incelenmiştir. Konumuz sınırlılıklarında olmamasına rağmen güncelliği sebebiyle tabloya 2017 yılı verileri de dahil edilmiştir. On yıllık seyri kısaca özetleyecek olursak, bütçeden ayrılan ödenekler genel itibariyle artış seyri göstermektedir. En büyük harcama kalemini “personel giderleri” oluştururken, en düşük harcama kalemini de “Sermaye Transferleri” oluşturmaktadır. Personel giderlerin en yüksek paya sahip olmasının sebebi, bakanlığın yaygın teşkilat yapısından kaynaklanan oldukça yüksek sayıda personele sahip olması ve sabit bir harcama olmasının yanında ödenek üstü harcamaların gerçekleşmesidir.

Kaynak: 2006-2016 MEB istatistik raporları verileri doğrultusunda oluşturulmuştur.

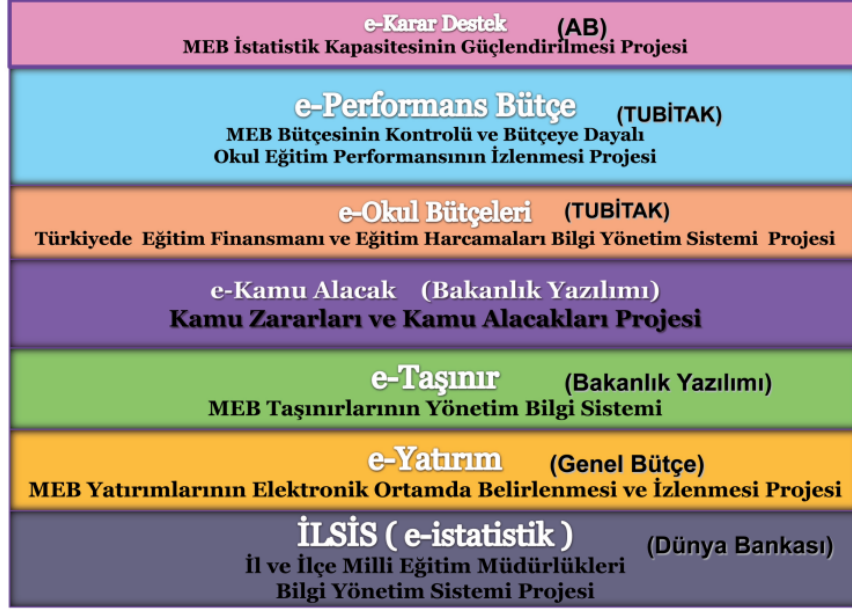
Şekil 7: MEB Bütçesinin GSMH ve Merkezi Bütçeye Oranı (2006-2016 Dönemi)

Ülkelerin eğitim hizmetlerine ayırdıkları kaynak miktarları en temel gelişmişlik göstergesidir. Bu anlamda ülkemizdeki durumu içerik analizi yöntemiyle MEB istatistik raporları verileri doğrultusunda oluşturduğumuz grafik yardımıyla oransal olarak açıklamaya çalışalım. Ülkemizde eğitime ayrılan bütçenin 2006-2016 yılları arasındaki on yıllık seyrinin incelendiği grafikimizdeki genel sonuç eğitime ayrılan kaynakların periyodik bir artış eğiliminde olduğudur. Toplam eğitim bütçesinin GSMH ve merkezi bütçe içerisindeki oranına 2006-2016 dönemi için bakıldığında ise 2008 ve 2010 yıllarındaki düşüşler dışında genel olarak artış eğilimi görülmektedir. Daha öncesinde de bahsedildiği üzere bu dönemlerdeki azalış veya durağanlıklar krize bağlı daraltma politikalarından kaynaklanmaktadır. Artış anlamında bütçede meydana gelen hareketliliğin temel nedeni, Bakanlığa Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile tahsis edilen ödenekten “01 Personel Giderleri harcama” kaleminde ödenek üstü harcamaların gerçekleşmiş olmasıdır. Bu ödenek üstü harcamalar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun “Aylığın Ödeme Zamanı ve

Esasları” başlıklı 164. maddesi “Memurlara aylıkları her ayın başında peşin ödenir.” hükmüne istinaden yapılan personel giderleri ile sosyal güvenlik ödemelerinden kaynaklanmaktadır.

Aynı zamanda grafiğimizde belirtilen GSMH ve Merkezi Yönetim Bütçesi oranlarının zaman içerisindeki gelişimi kamu sektörü içerisindeki kaynak tahsisi kararlarına temel oluşturacak önemli ipuçları da vermektedir. Çünkü kaynakların kıt olması durumu her alanda olduğu gibi eğitim hizmetinin de arzu edildiği gibi yerine getirilmesinde sorun teşkil etmektedir. Bu duruma birde kaynakların kullanılmasındaki etkinlik verimlilik olgusu eklendiğinde mevcut sorunsal çeşitlenerek büyümektedir. Söz konusu sorunsallara çözüm arayışı kapsamında Strateji Geliştirme Başkanlığı kaynakların etkin ve verimli kullanılabilmesi için; e-yatırım, e-taşınır, e-kamu zararı, e-okul bütçeleri, e-istatistik ve e-performans bütçe gibi çeşitli projeler geliştirilmiştir. Projelerden kaynakların yerinde, zamanında ve gerçek ihtiyaca dönük olarak etkin ve verimli kullanılması beklenmektedir. Ayrıca bu oranlara esas teşkil eden değerlerin zaman içerisindeki artış veya azalış oranlarının karşılaştırılması da önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu nedenle karar alıcıların söz konusu veriler doğrultusunda geçmiş yılların tecrübelerinden faydalanarak karar almaları maliyetlerin minimuma inmesine yardımcı olacaktır.

MEB SGB Bilgi Yönetim Sistemi Projeleri

Kaynak: MEB 2010-2014 Stratejik Planı

Şekil 8: MEB Bilgi Yönetim Sistemleri

Yukarıda da belirtildiği üzere Milli Eğitim Bakanlığının ülkenin tamamına yayılmış geniş bir teşkilat yapısı bulunmaktadır. Bu nedenle ihtiyaç duyulan verilerin Bakanlık bünyesinde eksiksiz ve istenilen düzende derlenmesi en başta gelen hedeflerdendir. Çünkü geçmişi görüp sonuç çıkarmak ve geleceğe yön verebilmek söz konusu hedefe ne ölçüde ulaşılabildiğine bağlıdır. Belirlenen hedefe ulaşıp ulaşılamadığının ölçümü ise düzenli ve sistemli olarak arşivlenmiş bir veri tabanı ile mümkün olmaktadır. Şekil 8’de de görüleceği üzere bu amaç için hazırlanan “Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamalar Bilgi Yönetim Sistemi Projesi (e-Okul Bütçesi)” ve “MEB Bütçesinin Kontrolü ve Bütçeye Dayalı Okul Performansının İzlenmesi Projesi (e-Performans Bütçe)” bu doğrultuda atılan en önemli adımdır. Bu sayede Bakanlık kıt kaynaklarını etkin bir şekilde kullanabilecek ve plan dönemi içerisinde eğitimde kalite olgusuna daha fazla kaynak ayırabilecektir. Bu kapsamda 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda; “kalkınma planları ve programlarında yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılması, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısı

ve işleyişi, kamu bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesi, raporlanması ve malî kontrolün düzenlenmesi amaçlanmaktadır.” ifadesine yer verilerek söz konusu plan ve projeler kanun metinlerinde de desteklenmektedir. Ancak atılan tüm bu adımlara rağmen hala ülkemizde ihtiyaç duyulan verilere tek bir veri tabanından ulaşılamamaktadır. Hatta farklı raporlarda derlenen verilerde de bazı yılların verilerine ulaşılamamaktadır. Bu nedenle yapılan ölçümlerin ne kadar sağlıklı sonuç verdiği ayrı bir tartışma konusudur.

2.2.1.1. Merkezi Yönetim Bütçesinden Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne Ayrılan Pay

Bu başlık altında Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne 2006-2016 döneminde ne miktarda bütçe ayrıldığı bilgisine tek bir kaynaktan ulaşmak mümkün olmadığından; MEB istatistik raporlarından (Stratejik Planlar, Faaliyet Raporları, Performans Raporları, Bütçe Sunuşları, Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporları, Resmi İstatistikler) içerik analizi yöntemiyle elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan tablo 5 ve tablo 6 aracılığıyla “ekonomik sınıflandırma” ve “fonksiyonel sınıflandırma” temelinde incelenmiştir. Konuyu hem daha somut olarak kavrayabilmek hem de kırılma noktalarını net olarak tespit edebilmek için tüm raporlar 2006 yılından 2012 yılına kadar “Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü”, “Mesleki Eğitim ve Halk Eğitim Merkezleri” ve “Çıracılık Eğitimi ve Teknik Eğitim Geliştirme ve Yaygın Daire Başkanlığı” anahtar sözcükleri ile taranmış; 2012 yılı itibarıyla kurum ünvanlarının değişmesi sebebiyle 2012-2016 dönemi “Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü” ve “Hayat Boyu Öğrenme Halk Eğitim Merkezleri” temel anahtar sözcükleri ile taratılarak tablo 5 ve tablo 6 oluşturulmuştur.

Tablo 5: 2006-2016 Dönemi Malî Yılı Bütçesinin Hayat Boyu Öğrenme Bağlamında Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı

		01 PERSONEL GİDERLERİ	02 SOSYAL GÜV. KUR. DEV. PRİM GİD.	03 MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	05 CARİ TRANS.	06 SERMAYE GİDERLERİ	07 SERMAYE TRANSFER	TOPLAM
2006	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜD.	1.190.800	0	764.000	0	0	0	2.114.800
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	291.992.000	56.000.000	27.943.000	550.000	36.585.000	0	413.070.000
	ÇIR.MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞ.VE YAY. DAİ. BŞK.	8.810.250	40.000	3.540.000	0	0	0	12.390.250
2007	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜD.	1.554.000	424.000	675.000	0	0	0	2.653.000
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	349.979.000	74.700.050	16.099.000	810.000	28.775.000	0	470.363.050
	ÇIR.MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞ.VE YAY. DAİ. BŞK.	354.000	97.000	21.000	0	0	0	472.000
2008	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜD.	1.856.300	208.000	898.850	0	0	0	2.963.150
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	450.894.400	56.704.000	35.430.600	800.000	30.500.000	520.000	574.849.000
	ÇIR.MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞ.VE YAY. DAİ. BŞK.	389.300	39.000	56.170	0	0	0	484.470
2009	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜD.	0	0	0	0	0	0	0
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	0	0	0	0	0	0	0
	ÇIR.MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞ.VE YAY. DAİ. BŞK.	0	0	0	0	0	0	0
2010	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜD.	2.066.600	481.000	644.000	0	0	0	3.191.600
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	489.087.500	87.332.200	19.510.700	1.500.000	31.000.000	0	628.430.400
	ÇIR.MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞ.VE YAY. DAİ. BŞK.	415.800	72.500	14.000	0	0	0	502.300
2011	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜD.	2.223.000	394.000	1.101.000	0	0	0	3.718.000
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	687.803.000	100.491.400	23.370.000	7.000.000	39.500.000	0	858.164.400
	ÇIR.MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞ.VE YAY. DAİ. BŞK.	540.000	88.000	18.000	0	0	0	646.000
2012	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	0	0	0	0	0	0	0
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	0	0	0	0	0	0	0
2013	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	19.436.000	4.047.000	1.253.000	0	0	0	24.736.000
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	1.111.193.000	160.515.000	45.232.300	7.872.000	40000000	0	1.364.812.300
2014	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	436.707.520	4.646.490	1.289.800	0	0	0	442.643.810
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	833.581.660	173.563.030	46.589.140	8.304.000	37000000	0	1.099.037.830
2015	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	488.954.899	4.878.000	1.036.000	0	0	0	494.868.899
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	884.773.739	187.194.000	49.723.300	8.728.000	42000000	0	1.172.419.039
2016	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	538.326.500	5.268.000	1.100.300	0	0	0	544.694.800
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	1.015.297.400	203.806.500	52.806.700	9.358.000	45020000	0	1.326.288.600
2017	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	570.774.400	5.795.000	890.300	0	0	0	577.459.700
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	1.431.760.200	242.523.100	58.904.897	9.938.000	61000000	0	1.804.126.197
TOPLAM		9.619.961.268	1.369.099.270	388.911.057	54860000	391380000	520.000	11.825.099.595

* 2006-2016 yılları aralığında incelenen MEB istatistik raporlarından (Stratejik Planlar, Faaliyet Raporları, Performans Raporları, Bütçe Sunuşları, Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporları, Resmi İstatistikler) elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulmuştur. 2009 ve 2012 yılları verilerine ulaşılamadığından tabloda yer verilememiştir.

2006-2017 yılları arasında hayat boyu öğrenme bağlamında ekonomik sınıflandırmaya göre tasarlanmış yukarıdaki tablomuzda en büyük miktardaki harcama kalemini “Personel Giderleri” oluşturmaktadır. Çalışmamız kapsamında “Personel Giderleri”ndeki söz konusu miktar fazlalığının nedeni elde edilen rapor detaylarında ayrıca incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda diğer harcama kalemlerine oranla “Personel Giderleri”ndeki miktar fazlalığının MEB’in yaygın teşkilat yapısı gereği çok sayıda personel bulundurması ve ödenek üstü harcamalardan kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 5 ve tablo 6’deki bir diğer dikkat çekici nokta ise önceki yıllarda “Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü”, “Mesleki Eğitim ve Halk Eğitim Merkezleri” ve “Çıraklık Eğitimi ve Teknik Eğitim Geliştirme ve Yaygın Daire Başkanlığı” olmak üzere üç farklı birim iken, kurum ünvanları 2012 yılı itibariyle “Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü” ve “Hayat Boyu Öğrenme ve Halk Eğitim Merkezi” olarak değiştirilmiş ve sayıları azaltılmıştır. Elbetteki söz konusu değişiklikler sadece ünvan ve sayı değişikliğinden ibaret değildir. Devlet bu tür düzenlemelerle hayat boyu öğrenmeye önem vermekte ve gerek birimin adını bu yönde değiştirerek gerekse bütçe, kanun, yönetmelik vs. bir dizi değişiklikler yaparak bu yöndeki projeleri desteklemektedir. Hatta bu durumdan yapılabilecek en önemli çıkarım dünyaca genel kabul görmüş “Hayat okula sığmaz.” düşüncesinin ülkemizde de yankı bulduğunun somut ve önemli bir göstergesidir. Ancak mali yapıyı incelediğimiz tablomuzda da görüleceği üzere rakamsal durum çok daha farklıdır. Çünkü yukarıda bahsi geçen düzenlemelere ek olarak hayat boyu öğrenmeye yönelik harcama kalemlerinin artması beklenmektedir. Çalışmamızın sınırlılıkları kapsamında 2006-2017 dönemi verileri ile oluşturduğumuz tablo 5’deki veriler hayat boyu öğrenmeye yönelik bütçe rakamlarında belirgin bir değişiklik olmadığını göstermektedir. Rakamlardaki artışlar yıllar itibariyle periyodik artışlar olup hayat boyu öğrenme bağlamında mali alt yapıda spesifik olarak ayrıca yeni bir düzenlemeye gidilmemiştir.

Tablo 6: 2006-2016 Dönemi Malî Yılı Bütçesinin Hayat Boyu Öğrenme Bağlamında Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Dağılımı

		01 GENEL KAMU HİZMETLERİ	02 SAVUNMA HİZ.	03 KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİK HİZ.	08 DİNLENME, KÜLTÜR VE DİN HİZ.	09 EĞİTİM HİZMETLERİ	T O P L A M
2006	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	0	0	0	0	2.114.800	2.114.800
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	0	0	0	0	413.070.000	413.070.000
	ÇIRAKLIK MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞTİRME VE YAYGIN.DAL.BAŞK.	390.250	0	0	0	12.000.000	12.390.250
2007	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	0	0	0	0	2.653.000	2.653.000
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	0	0	0	0	470.363.050	470.363.050
	ÇIRAKLIK MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞTİRME VE YAYGIN.DAL.BAŞK.	472.000	0	0	0	0	472.000
2008	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	0	0	0	0	2.963.150	2.963.150
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	0	0	0	0	574.849.000	574.849.000
	ÇIRAKLIK MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞTİRME VE YAYGIN.DAL.BAŞK.	484.470	0	0	0	0	484.470
2009	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	0	0	0	0	0	0
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	0	0	0	0	0	0
	ÇIRAKLIK MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞTİRME VE YAYGIN.DAL.BAŞK.	0	0	0	0	0	0
2010	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	0	0	0	0	3.191.600	3.191.600
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	0	0	0	0	628.430.400	628.430.400
	ÇIRAKLIK MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞTİRME VE YAYGIN.DAL.BAŞK.	502.300	0	0	0	0	502.300
2011	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	0	0	0	0	3.718.000	3.718.000
	MESLEKİ EĞİTİM VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİ	0	0	0	0	858.164.400	858.164.400
	ÇIRAKLIK MES.VE TEK.EĞİT.GELİŞTİRME VE YAYGIN.DAL.BAŞK.	646.000	0	0	0	0	646.000
2012	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	0	0	0	0	0	0
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	0	0	0	0	0	0
2013	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	0	0	0	0	24.736.000	24.736.000
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	0	0	0	0	1.364.812.300	1.364.812.300
2014	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	0	0	0	0	442.643.810	442.643.810
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	0	0	0	0	1.099.037.830	1.099.037.830
2015	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	0	0	0	0	494.868.899	494.868.899
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	0	0	0	0	1.172.419.039	1.172.419.039
2016	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	0	0	0	0	544.694.800	544.694.800
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	0	0	0	0	1.326.288.600	1.326.288.600
2017	HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜD.	0	0	0	0	577.459.700	577.459.700
	HAYAT BOYU ÖĞRENME VE HALK EĞ. MER.	0	0	0	0	1.804.126.197	1.804.126.197
TOPLAM		2010550	0	0	0	11244792425	11.246.802.975

* 2006-2016 yılları aralığında incelenen MEB istatistik raporlarından (Stratejik Planlar, Faaliyet Raporları, Performans Raporları, Bütçe Sunuşları, Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporları, Resmi İstatistikler) elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulmuştur. 2009 ve 2012 yılları verilerine ulaşılamadığından tabloda yer verilememiştir.

Konuya fonksiyonel sınıflandırmayı temel alan tablomuz açısından bakacak olursak yine ilk olarak 2011 yılında yürürlüğe giren KHK ile birlikte 2012 yılı itibariyle Hayat Boyu Öğrenme vurgusunun ön plana çıktığını görmekteyiz. Diğer taraftan da hayat boyu öğrenmeye ayrılan paydan en çok harcamanın “Eğitim Hizmetleri”ne gittiği dikkat çekicidir. Bu kapsamdaki fonksiyonel sınıflandırmada dikkat çeken önemli bir diğer hususta, “savunma hizmetleri”, “kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri” ve “dinlenme, kültür ve din hizmetleri” alanlarına herhangi bir harcama yapılmadığıdır. Ayrıca 2007 ve 2010 yıllarında “Çıraklık Eğitimi ve Teknik Eğitim Geliştirme ve Yaygın Daire Başkanlığı” harcama kalemine herhangi bir harcama yapılmamıştır. Söz konusu yıllarda neden bu alanda harcama yapılamadığı araştırılmış ancak geçerli bir veriye ulaşılamamıştır. Bu nedenle çözülmesi gereken en önemli sorunlardan biri de ihtiyaç duyulan rakamsal verilere tek bir data üzerinden erişilememesi hususudur. Çünkü söz konusu verilere ulaşmadaki güçlük gerek bu alandaki karar alıcıları gerekse araştırmacıları zaman kaybına uğratmakta ve yapılan analizlerin güvenlik geçerliklerinin sorgulanmasına yol açmaktadır. Ayrıca geçmiş verilere ulaşamamak geleceğe yön verememek anlamına gelmektedir. Bu sebeple tüm verilerin tek bir data üzerinde düzenli ve sistemli bir şekilde dönemsel olarak arşivlenmesi hem araştırmacıların hem de karar alıcıların işini her anlamda kolaylaştıracaktır.

Görüldüğü üzere kamu kesimi eğitim harcamalarının yaşam boyu öğrenme kapsamındaki gelişimi bütçeyi esas alarak detaylı olarak incelenmiştir. Bu incelemede, öncesinde de bahsedildiği üzere giderlerin ekonomik ve fonksiyonel ayrımına göre yapılan tasniflerden yararlanılmıştır. Şimdi ise yaşam boyu öğrenme hizmetlerinin yürütülmesinde önemli bir paya sahip olan “insan kaynakları dağılımı” ve “derslik sayıları dağılımı”nı rakamsal olarak inceleyelim:

Tablo 7: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İnsan Kaynakları Dağılımı (2011-2016)

BİRİMLER	HİZMET SINIFLARI						
	Avukatlık Hizmetleri	Eğitim/Öğretim Hizmetleri	Genel İdare Hizmetleri	Sağlık Hizmetleri	Teknik Hizmetler	Yardımcı Hizmetler	Toplam
2011		10.977	1.147		182	1.133	13.439
2012		11.606	1.258		199	1.204	14.267
2013		12.552	1.282		203	1.241	15.278
2014		12.940	1.298	199		1.291	15.728
2015		15.385	1.230		204	1.335	18.154
2016		11.578	1.024		99	1.042	13.743

Kaynak: 2011-2016 MEB İdare Faaliyet raporlarından derlenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı idare faaliyet raporlarından elde edilen Tablo 7’deki veriler incelendiğinde her ne kadar daha eski yılların verilerine ulaşamamışsa da var olan veriler Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü insan kaynakları dağılımında genel anlamda yıllar itibariyle önemli farklılıklar olmadığını göstermektedir. Hatta 2016 yılında özellikle eğitim-öğretim hizmetlerinde ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Özellikle 2012 yılında kurum ünvanının değiştirilmesi girişimi doğal olarak yaşam boyu öğrenme alanında köklü değişiklikler yapılacağı beklentisi oluşturmuştur. Elbetteki bir takım değişiklikler yapılmıştır. Fakat tablodan da görüleceği üzere “eğitim/öğretim hizmetleri”ne yönelik ciddi artışlar olmadığı gibi azalışlar dikkat çekmektedir. Çünkü böyle bir yapılandırmada öncelikle eğitim-öğretimde hem materyal hem de personel bazında çeşitlendirmeye gidilmesi gerekmektedir. Bu çeşitlenmede beraberinde insan kaynakları sayısında artış olması beklentisini getirmektedir. Fakat böyle bir durum söz konusu olmadığı gibi özellikle 2016 yılında hizmet sınıflarının genelinde ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Ayrıca avukatlık hizmetlerine hiç kontenjan ayrılmamış olması ve sağlık hizmetlerine ise sadece 2014 yılında yer verilmesi dikkat çekicidir. Bu durum ülkemiz gibi çağı yakalama çabasındaki gelişmekte olan ülkeler için büyük önem arz etmektedir. Çünkü çağa ayak uydurabilmenin yegane koşulu yaşam boyu öğrenmenin gerek toplum gerekse karar alıcılar tarafından içselleştirilmesi ve hayata geçirilmesidir. Bu da temelde söz konusu alana nitelikli ve yeterli sayıda istihdam sağlamakla başlamaktadır.

Tablo 8: 2006-2016 Yılları Arasında Yapılan Derslik Sayısı

Yıl	İlköğretim	Ortaöğretim	Yaygın Eğitim	Eğitime %100 Destekten Yapılan	Toplam
2006	20.049	1.336	114	6.744	28.243
2007	11.146	928	124	3.530	15.728
2008	14.674	716	42	1.358	16.790
2009	7.452	1.720	48	624	9.844
2010	11.598	2.725	27	2.967	17.317
2011	4.974	1.763	54	3.011	9.802
2012	10.255	4.300	72	4.079	18.706
2013	9.826	3.849	125	3.466	17.266
2014	18.857	6.812	68	3.011	28.748
2015	9.158	4.468	1	1.518	15.145
2016	9.200	7.781	12	2.985	19.978
Toplam	127189	36398	687	33293	197567

Not: Hayırsverler, Dünya Bankası, Avrupa Birliği Hibesi, Milli Piyango, EFİKAP, TELEKOM ve TOKİ kaynakları ile yaptırılan derslik sayıları dahil edilmiştir.

Kaynak: 2006- 2016 yılları arasındaki MEB İstatistikleri, Bütçe Sunuşları ve Resmi İstatistik raporları

Tablo 8’de eğitim öğretimin en temel uygulama alanı olan derslik sayıları 2006-2016 yılları arasındaki veriler baz alınarak aradaki farkı görebilmek için tüm eğitim aşamaları dahil edilerek verilmiştir. Tablomuzu sıralamaya göre incelediğimizde doğal olarak eğitim sisteminin olmazsa olmazı kabul ettiğimiz ilköğretim kapsamındaki derslik sayısı ilk sıradadır. Çalışma konumuzun sınırlılıkları kapsamında yer alan yaygın eğitim için yapılan derslik sayısı en az olmakla birlikte yıllar itibariyle azalan bir seyir izlemektedir. Elbetteki bu durumun temel gerekçesi yaygın eğitimin genel itibariyle uzaktan eğitim teknikleri ile sunulmasından kaynaklandığıdır. Ancak mevcut yapının ihtiyaca cevap verdiğiinden de bahsetmek pek mümkün değildir. Yayın eğitimde özellikle meslek edindirmeye yönelik uygulama odaklı eğitim faaliyetleri derslik, bina, atölye, laboratuvar vs. ihtiyaç duymaktadır. Bu sebeple karar alıcıların plan, proje ve politikalarında bu konuya ayrıca özen göstermeleri gerekmektedir.

Yukarıda bahsi geçen konuların önümüzdeki dönemde de aynı şekilde devam edeceğinin en önemli göstergesi Tablo 9’da Merkezi Yönetim Bütçe Ödeneklerinin Fonksiyonel Dağılımının 2016-2019 dönemi verileridir.

Tablo 9: Merkezi Yönetim Bütçe Ödeneklerinin Fonksiyonel Dağılımı (2016-2019)
(Bm TL)

	2016 BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ (1)	2017 BÜTÇE TASARISI (2)	2018 ÖDENEK TEKLİFİ (3)	2019 ÖDENEK TEKLİFİ (4)	2016 BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ (% PAY)		2017 BÜTÇE TASARISI (% PAY)		2018 ÖDENEK TEKLİFİ (% PAY)		2019 ÖDENEK TEKLİFİ (% PAY)		ARTIŞ (%)		
					FAİZ DAHİL	FAİZ HARIÇ	FAİZ DAHİL	FAİZ HARIÇ	FAİZ DAHİL	FAİZ HARIÇ	FAİZ DAHİL	FAİZ HARIÇ	(2/1)	(3/2)	(4/3)
GENEL KAMU HİZMETLERİ	220.186.035	244.424.547	268.632.864	299.230.611	34,8	28,4	34,1	28,3	34,5	28,8	35,5	29,4	11,0	9,9	11,4
SAVUNMA HİZMETLERİ	27.086.078	29.792.845	31.736.840	33.809.034	4,3	4,7	4,2	4,5	4,1	4,4	4,0	4,4	10,0	6,5	6,5
KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİK HİZMETLERİ	42.430.098	48.409.639	51.643.824	54.693.039	6,7	7,3	6,7	7,3	6,6	7,2	6,5	7,1	14,1	6,7	5,9
EKONOMİK İŞLER VE HİZMETLER	71.739.924	85.864.365	97.608.383	104.869.221	11,3	12,4	12,0	13,0	12,5	13,6	12,4	13,6	19,7	13,7	7,4
ÇEVRE KORUMA HİZMETLERİ	591.649	592.569	637.954	682.595	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	7,7	7,0
İSKAN VE TOPLUM REFAH HİZMETLERİ	5.239.894	6.775.808	5.592.687	5.952.211	0,8	0,9	0,9	1,0	0,7	0,8	0,7	0,8	29,3	-17,5	6,4
SAĞLIK HİZMETLERİ	27.559.181	34.613.881	38.390.296	42.422.788	4,4	4,8	4,8	5,2	4,9	5,4	5,0	5,5	25,6	10,9	10,5
DİNLENME, KÜLTÜR VE DİN HİZMETLERİ	11.155.688	11.895.866	12.633.814	13.459.795	1,8	1,9	1,7	1,8	1,6	1,8	1,6	1,7	6,6	6,2	6,5
EĞİTİM HİZMETLERİ	101.800.250	113.058.227	122.307.993	131.745.717	16,1	17,6	15,8	17,1	15,7	17,1	15,6	17,1	11,1	8,2	7,7
SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ	125.718.788	142.399.334	149.094.353	155.804.078	19,8	21,8	19,8	21,6	19,2	20,8	18,5	20,2	13,3	4,7	4,5
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE (Hazine Yardımı ve Gelirden Ayrılan Pay Dahil)	633.511.565	717.826.881	778.279.008	842.669.089	100,0		100,0		100,0		100,0		13,3	8,4	8,3
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ FAİZ HARIÇ GİDERLER (Hazine Yardımı ve Gelirden Ayrılan Pay Dahil)	577.511.565	660.326.881	716.278.835	770.169.089		100,0		100,0		100,0		100,0	14,3	8,5	7,5
HAZINE YARDIMI ve GELİRDEN AYRILAN PAYLAR (-)	63.004.877	72.702.603	83.722.195	92.062.865									15,4	15,2	10,0
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Hazine Yardımı ve Gelirden Ayrılan Pay Hariç)	570.506.708	645.124.278	694.556.813	750.606.224									13,1	7,7	8,1

Kaynak: Maliye Bakanlığı 2017 Yılı Bütçe Gerekçesi

Merkezi yönetim bütçe ödeneklerinin fonksiyonel dağılımının gelecek yıllar için değerlendirildiği Tablo 9’da 2016-2019 dönemi için öngörülen bütçe ödenekleri fonksiyonel sınıflandırmaya göre hizmetler temelinde ele alınmaktadır. Bu kapsamda harcama konuları arasında ilk sırayı “genel kamu hizmetleri” alırken, ikinci sırada “sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri” yer almaktadır. Çalışma konumuzun odak noktası olan “eğitim hizmetleri” ise üçüncü harcama kalemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim hizmetleri harcama kalemi yıllar itibariyle artış eğilimi gösterse de oransal olarak azalış eğilimindedir. Çünkü söz konusu artış sadece sabit giderlerdeki artıştan kaynaklanmaktadır. Önümüzdeki yıllar için planlanan harcamalarının da geçmiş dönemlerle periyodik bir seyir izlemesi gelecekte de eğitim hizmetlerine yönelik ciddi anlamda bir sıçrama beklenmediğini göstermektedir. Bu demek oluyor ki gelecek dönemler için de eğitim hizmetleri harcamalarına yönelik mali alt yapıda spesifik olarak yeni bir düzenleme planlanmamaktadır.

2.3. YAŞAM BOYU ÖĞRENMEYE İLİŞKİN ANAYASAL DÜZENLEMELER

Hukuk sistemiyle yönetilen sosyal devlet yapısı gereği devletin yerine getirdiği hizmetlerin mutlaka hukuki bir dayanağının bulunması gerekmektedir. Bu nedenle bu bölümde çalışma konumuzun en temel teması olan “yaşam boyu öğrenme” kavramının anayasal dayanakları (Kanunlar, KHK ve Yönetmelikler) ve vergi teşviklerindeki durumu incelenmiştir.

2.3.1. Yaşam Boyu Öğrenme Kapsamındaki Kanun, KHK ve Yönetmelikler

1924 yılında kabul edilen “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” tüm eğitim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığı’na (MEB) yönlendirilmesini öngörmektedir. Yine, 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda örgün ve *yaygın eğitim (yetişkin eğitimi)* politikalarının belirlenmesi ve geliştirilmesinde, genel sorumluluk Milli Eğitim Bakanlığı’na verilmektedir.

Eğitim sekt6r6 hakkında da hukuk6 ve kurumsal d6zenlemeler i7in de; “Milli Eğitimde hizmet esasına g6re bir yapılanmayı ger7ekleştirmek; merkez teşkilatını makro d6zeyde stratejik planlama, m6fredat programı, araştırma-geliştirme, denetleme yapan ve koordinasyon işleri ile uğraşacak 6st d6zey karar organı h6line d6n6řt6rmek, b6rokrasiyi azaltmak, gerek Bakanlık taşra birimlerine, gerekse yerel y6netimlere yetki ve sorumluluk devrini ger7ekleştirmek, Bakanlık taşra teşkilatları ile yerel y6netimler ve ailelerin eğitimine de hizmet verme s6recine katılımını sağlamak i7in 3797 sayılı MEB Teşkilat Kanununda d6zenlemeler yapılacaktır.” bi7iminde ifadelere yer verilmiştir (MEB, 2006: 55). Bu kanunun amacı en genel Şekilde eğitim hizmetinin yerine getirilmesini ifade etmektedir. Yaşam boyu 6đrenmede eğitim hizmetinin bir par7ası olması dolayısıyla s6z konusu kanunun kapsamına girmektedir. T6rk Milli Eğitim kanununa g6re yaygın eğitim, 6rg6n eğitim yanında veya dışında d6zenlenen eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır.

T6rkiye’de yaşam boyu 6đrenmeye ilişkin ilk resmi politika metni “*T6rkiye’nin Başarısı İ7in İtici G67: Hayat Boyu 6đrenme Politika Belgesi*”dir. Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP)’in amacı, T6rkiye’deki mesleki ve teknik eğitim sisteminin sosyo-ekonomik gereksinimler ve yaşam boyu 6đrenme ilkeleri doğrultusunda b6t6nl6kl6t6n l6g67lendirilmesidir. Belge metninde etkili bir yaşam boyu 6đrenme politikasının iş piyasasına katkıları vurgulanmakta, bu konuda her Őeyin h6k6metlerden beklenmemesi gerektiği ifade edilmekte, katılımcıların eğitim sonrası gelirleri artacağından finansmana da katılmaları gerektiği dile getirilmektedir (MEGEP’ten aktaran Bağcı, 2015: 226).

1973 yılında y6r6rl6đe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na g6re; “T6rkiye’de eğitim sistemi 6rg6n ve yaygın eğitim olarak ikiye ayrılmaktadır (MEB, 2014a). Yaygın eğitim ile ilgili maddeler herkese hayat boyu 6đrenme fırsatları sunacak Şekilde d6zenlenmiş, sistemin y6r6t6lmesinde devlete 6nemli roller verilmiştir. S6z konusu yasada eğitimin yaş ve s6reyle sınırlanamayacağı ile ilgili ifadeler olmasına rağmen yaşam boyu 6đrenme kavramının bug6nk6 anlamıyla g6ndeme girmesi 2002 sonrası AB’ye 6yelik s6reci ile olmuştur (Bağcı, 2011: 153)”.

4702 sayılı Kanun gereğince; “Eğitim maliyetini azaltmak, kaynakları daha verimli kullanmak ve eğitimin niteliğini artırmak amacıyla öncelikle Bakanlıkça belirlenen küçük yerleşim birimlerinde olmak üzere meslekî ve teknik eğitim merkezleri kurulmaktadır. Bu merkezlerde, meslekî ve teknik eğitim alanında diplomaya götüren Anadolu teknik lise, Anadolu meslek lisesi, teknik lise ve meslek lisesi seviyesindeki orta öğretim programlarının tümü, çıraklık eğitimi programları ile belge ve sertifikaya götüren yaygın meslekî ve teknik eğitim programları uygulanmaktadır (MEB, 2006: 78-79)”.

3308 Sayılı Kanuna Göre Açılan Meslek Kursları: “3308 Sayılı Kanun ile Milli Eğitim Bakanlığına verilen görevlerden biri de; örgün eğitim sisteminden ayrılmış istihdam için gerekli yeterliliğe sahip olmayan kişileri iş hayatında istihdam imkanı olan görevlere hazırlamak amacıyla, mesleki ve teknik öğretim okulları ile yaygın eğitim kurumlarında açılan meslek kurslarıdır.”

Son olarak Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü 14 Eylül 2011 tarih ve 652 sayılı kanun hükmünde kararname ile kurulmuştur. Bu kanun hükmünde kararname evrensel boyutta olduğu gibi ülkemizde de yaşam boyu öğrenme odaklı bir evrilme olduğunun en temel kanıtlarından biridir. Yaşam boyu öğrenme temalı kanunları inceledikten sonra bahse konu temayı içeren yönetmeliklere de kısaca değinecek olursak;

- **Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik**

“Meslekî Eğitim Kurulu Kararı gereğince Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliğinin 107, 232 ve 288’inci maddeleri değiştirilerek 05.01.2005 tarihli ve 25691 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelikle, meslekî teknik eğitim okul/kurumlarında satın alma işlemleri 4734 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiş, İŞ KUR temsilcisi denetleme komisyonu içine alınmıştır (MEB, 2006: 114)”.

- **Millî Eğitim Bakanlığı Özel Akşam Liseleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik**

“Bu yönetmelik nisan 2005 tarihli ve 2571 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır (MEB, 2006: 114)”.

- **Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği** (14.02.2006 tarihli ve 26080 sayılı RG)

“Bu Yönetmelik; değişen ve gelişen süreçlere uygun olarak halk eğitim merkezlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek, uygulamada kolaylık ve pratiklik sağlamak, programların modüler sisteme göre hazırlanmasını sağlamak ve işlemlerin e-devlet anlayışına uygun hâle getirilmesi amacıyla hazırlanmıştır”.

- **Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik:** 05.01.2005 tarih ve 25691 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

“Türkiye Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilere Yönelik Eğitim Hizmetleri 22/10/2014 tarihli 29153 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği’ndeki geçici madde ile ülkemize gelen Suriye vatandaşları geçici koruma altına alınmıştır. Suriye’de iç savaşın ne kadar süreceği öngörülemediği için bu insanların bir süre daha ülkemizde kalacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçeveden hareketle ülkemize sığınan bu insanların mesleki niteliklerini artırmaları ve ülkelerine döndüklerinde yeniden ülkenin inşasına katkı vermelerinin desteklenmesi amacıyla Bakanlığımız tarafından ilgili sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde farklı alanlarda kurslar düzenlenmektedir”.

2.3.2. Vergi Teşvik Yasasında Yaşam Boyu Öğrenme Teması

Bu bölümde ilk olarak genel hatları ile vergi teşviklerine yeni teşvik sistemi özelinde değinilerek konu eğitim teşvikleri temelinde açıklanmış ve yaşam boyu öğrenme odaklı spesifikleştirilmiştir.

Yeni Teşvik sistemimizde eğitim sektörü öncelikli (avantajlı) yatırımlar kapsamına alınmıştır. Okul öncesi eğitim hizmetleri (kreş dahil), ortaokul eğitim hizmetleri, lise eğitim hizmetleri, özürülüler için ilk ve orta öğretim hizmetleri, teknik

ve mesleki eğitim hizmetleri başta olmak üzere en az 5. bölge seviyesi bölgesel yatırım teşviklerinden yararlanabilmektedirler. (Üniversite ve yükseköğretim eğitim yatırımları genel teşvik düzeyinde desteklenmektedir.) Özel sektör tarafından gerçekleştirilecek ilk, orta ve lise eğitim yatırımlarının nerede yapılırlarsa yapılsınlar 5'inci bölge teşviklerinden yararlanacakları belirtilmiştir.

Yatırım teşvik kapsamında eğitim sektörüne yönelik olarak yapılacak yatırımları;

- Komple yeni okul yatırımları, öğrenci kapasitesini artırmaya yönelik yapılacak yatırımlar,
- Okul teçhizat modernizasyona yönelik olarak yapılacak yatırım faaliyetleri ile komple okul binaları veya ek binalar,
- Okul konferans salonları, okul yemekhanesi, okul havuzu veya spor tesisleri, okul bahçeleri vb. üniteler şeklinde değerlendirmek mümkündür.

Eğitime yönelik vergi teşviklerini kısaca tanımlayacak olursak; beşeri sermayenin niteliğini artırmak, iktisadi büyüme ve kalkınmayı hızlandırmak, ulusal rekabet gücünü artırmak ve ulusal refahı üst düzeye erdirmek için eğitim öğretim hizmeti sunan firma ve kurumlar ile söz konusu hizmetlerden faydalanan bireylere sağlanan her türlü vergisel teşviklerdir (Gül Kır ve Yavuz, 2015: 111). Vergi kanunlarında yer alan teşvik önlemleri çeşitli indirim, istisna, muafiyet ve ertelemelerle sağlanmaktadır. Bu teşvik önlemleri aracılığı ile sağlanan indirim, istisna ve muafiyetler yine temel eğitimi hedef almakta yaşam boyu öğrenme temasına yeterince değinmemektedir. Mevcut kanun ve tebliğler temelinde konuyu örneklendirecek olursak;

Örnek 1: Gelir Vergisi Genel Tebliği (255 seri nolu)'ne göre;

- “Eğitim ve öğretim kurumları, anaokulu, kreş ve dershanelere eğitim amacıyla yapılan ödemeler,
- Eğitim amaçlı kurs ücretleri,
- Okul servis ücretleri,

- *Kitap ve kırtasiye alımları için yapılan harcamalar,*
- *Öğrencilerin özel yurt ve pansiyonlarda kalmaları durumunda ödenen tutarlar vergi indirimine esas alınacaktır. İndirimden faydalanabilmek için bahse konu eğitim giderlerinin Türkiye’de yapılması şarttır”.*

Örnek 2: 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 5228 sayılı kanunla değişik 20. maddesinde ve Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 5/1-1 maddesinde yer alan hükümler uyarınca, *“Eğitim ve öğretim işletmelerinin bahse konu faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları belli şartlar altında gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmektedir.”*

Örnek 3: 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun İstisnalar başlıklı 5. Maddesinin 1/1. Bend hükmüne göre: *“Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okulları ile Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara veya kamu yararına çalışan derneklere bağlı rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usûller çerçevesinde beş hesap dönemi itibarıyla elde edilen kazançlar...”*

Örnek 4: Gelir Vergisi kanununun 20. Maddesi ile yine Kurumlar Vergisi Kanununa paralel olarak yapılan düzenlemede; *“Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde beş vergilendirme dönemi gelir vergisinden müstesnadır. İstisna, okulların faaliyete geçtiği vergilendirme döneminden itibaren başlar.”* denilmiştir.

Görüldüğü üzere eğitim temelde vergi indirimleri vasıtasıyla desteklenmektedir. Ancak dikkat çekici husus yaşam boyu öğrenme temalı bir indirim konusuna yer verilmemesidir. Bu anlamda uygulanacak vergi politikalarında “yaşam boyu öğrenme” temasına dikkat çekmek dolayısıyla yer vermek her açıdan daha anlamlı olacaktır. Bu sayede küreselleşmenin doğal bir sonucu olan hızlı bilgi tüketimine ayak uydurulması kolaylaşmakta ve teşvik indiriminin amacına hizmet etmesi sağlanmış olmaktadır.

Eğitim, demokratik, sosyal, siyasal, hukuksal ve ekonomik olarak ilerlemenin temelini oluşturmaktadır. Küreselleşen dünyada da söz sahibi olmanın yolu bilim ve teknolojiyi üretebilen ülke olmaktan geçtiğine göre devlet otoritelerinin en çok üzerinde durması gereken konu yaşam boyu öğrenmedir. Çünkü birey yaşam boyu öğrenmeyi benimsediği ve hayatında uyguladığı sürece daha üretken olacaktır. Bu durumda bireyden ülke geneline parçadan bütüne genişleyerek ülkeyi bilim ve teknolojiyi üretebilen bir ülke konumuna getirecektir. Bu gelişmeyi sağlamının en temel yolu da eğitime yönelik vergisel teşvikler vasıtasıyla yaşam boyu öğrenmeyi desteklemekten geçmektedir. Çünkü söz konusu teşvikler toplumun eğitim seviyesini artırarak ekonomik anlamda ülkenin kalkınması, siyasal anlamda demokratikleşmesini sağlayacak, sosyal anlamda ise eğitimin yarı kamusal mal olma özelliğinden dolayı faydası bireyle sınırlı kalmayarak tüm topluma yayılacaktır. Kamu kaynaklarından eğitime ayrılan kaynakların çeşitlendirilmesi yoluyla, özel sektör veya gönüllü kuruluşların eğitime yatırım yapmalarının sağlanması eğitime yönelik finansman ihtiyacını da karşılamaya yardımcı olacaktır (Altıntop, 2006: 31-32).

Türk eğitim sisteminin kendisinden beklenileni yerine getirebilmesi için;
“Türk eğitim sistemi ve yönetiminin ülkemizin insan kaynaklarının en etkin biçimde gelişmesini destekleyecek yapı ve işleyişe kavuşturulması”, “eğitim fırsat ve imknlarının herkes için erişilebilir kılınması”, “kaliteli eğitim fırsat ve imknlarının yaygınlaştırılması” ve “eğitimde kalite güvence sisteminin oluşturulması” politika hedeflerinin izlenmesi gerekmektedir. Eğitim sisteminin yaşam boyu öğrenme noktasında sözü edilen hedeflere ulaşılabilmesi için ise;

- Açık sistem olmanın tüm özelliklerini taşıyan yaşam boyu eğitime ilişkin düzenlemelerin toplumun tüm kesimlerinin katkı ve katılımına açık bir yaklaşımla şekillendirilmesi
- Kamu kaynaklarından yaşam boyu eğitime ayrılan kaynakların çeşitlendirilerek artırılması ve bunların etkin ve verimli kullanılması
- Özel sektör ile gönüllü kişi, kurum ve kuruluşların yaşam boyu eğitime yatırım yapmalarının veya destek sağlamalarının teşvik edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere eğitim hizmetleri yeni teşvik sistemi kapsamında yer almaktadır. Ancak görüldüğü üzere teşvikler büyük ölçüde yaşam boyu öğrenmeye oranla daha çok temel eğitim odaklıdır. Elbette ki bu teşvikler her anlamda bölgesel farklılıkları gidermeye yardımcı olacaktır. Fakat yaşam boyu öğrenme gibi her yaş grubundan bireyi temel alan bir öğrenme stratejisinin yoğun olarak benimsenmesi ve bu kapsamda desteklenmesi teşvik sürecinin daha hızlı bir geri bildirimle sonuçlanmasına sebep olabilecektir.

2.3.2.1. Teşvik Edilemeyecek Yatırımların Kapsamı

2012/3305 sayılı Karar'ın 4 numaralı ekinde "I-TEŞVİK EDİLEMEYECEK YATIRIMLAR" başlığı altında yer alan yatırım konuları hiçbir şekilde getirilmiş olan destek unsurlarından yararlanamayacaktır. Söz konusu yatırımlar aşağıdaki gibidir:

- Tarım ve Tarımsal Sanayi
- İmalat, Enerji ve Madencilik Yatırımları
- Hizmetler Sektörü
 - İlkokul, ortaokul, lise, yüksekokul, üniversite, yükseköğretim ve teknik ve mesleki öğretim dışında kalan eğitim yatırımları ile *yetişkinlerin eğitilmesine yönelik (kurslar, dershaneler vb.) yatırımlar,*

Benzer şekilde 254 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre; "... örgün eğitim kurumlarını destekleyen istisna yaygın eğitim kurumlarını kapsamamaktadır."

Araştırmanın bütünü itibariyle genel çerçeveye bakıldığında gerek harcama ve yatırımlar olsun gerekse yürürlüğe giren kanun maddeleri veya vergi teşvikleri olsun büyük oranda temel eğitimi destek ve teşvike odaklanmış durumdadır. Elbetteki yaşam boyu öğrenmeye yönelik özellikle mesleki ve teknik anlamda bir takım plan ve projeler yapılmış ve desteklenmiştir. Ancak yaşam boyu öğrenmeye dayalı daha sistemli ve düzenli bir yapı kazandırabilmenin evrensel statülere (Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi – AYÇ gibi) uyumu yakalamada getireceği başarı (www.myk.gov.tr) kaçınılmazdır. Çünkü yaşam boyu öğrenme temasında odaklanılan nokta yetişkinlerin bilgi ve iletişim çağına ayak uydurması olduğundan yetişkinlerin eğitilmesine yönelik yatırımların da teşvik kapsamına alınması yaşam boyu öğrenme hedeflerine ulaşmayı

kolaylaştırabilecektir. Bu durum ise özellikle uluslararası standartları yakalama noktasında, esnek yapısı sebebiyle yetişkinlere yönelik kurslar, dershaneler vs. kapsamında daha etkin gerçekleştirilebilmektedir. Bu nedenle yetişkinlere yönelik söz konusu dershane, kurs vs. gibi kurumlarında teşvikler kapsamına alınması sürecin gelişmesine katkı sağlayabilecektir.

Çalışmamızın bütünü itibariyle vergi teşvik, uygulama ve politikalarını değerlendirecek olursak devlet gerek söylemde gerekse alınan kararlar doğrultusunda temelde eğitim hizmetlerine yönelik teşvikleri artırma eğilimindedir. Ancak ar-ge çalışmalarının yetersizliği, maliyet-etkinlik vb. analizlerin tam olarak yapılamaması, yatırımların yanlış ya da eksik yönlendirilmesi gibi sebeplerle teşvikler ihtiyaca cevap verememekte dolayısıyla yetersiz kalabilmektedir. Ar-Ge çalışmalarının önemine dünyadan bir örnekle şu şekilde somutlaştırabiliriz; “1999’da, dünyadaki Ar-Ge harcamaları toplamının %38’i ABD, %27’si Avrupa Birliği (AB), %24’ü de yedi Asya ülkesine (Çin, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Malezya, Singapur ve Tayland’a) aitken, 2009 yılına gelindiğinde ABD’nin payı %31’e, AB’nin payı da %23’e gerilemiştir. Buna karşılık Çin, Ar-Ge harcamalarını her yıl %20 oranında artırarak hızlı bir yükseliş göstermiş ve bu on yıl içinde payını, Japonya’yı geçerek %12’ye çıkarmıştır (Yüksel, Gökçaya ve Demir, 2015: 89)”. Bu durum göstermektedir ki gelişmekte olan ülkelerin Ar-Ge çalışmaları ve harcamaları oransal anlamda daha kolay ve hızlı yankı bulabilmektedir. Bu sebeple özellikle gelişmekte olan ülkelerde Ar-Ge çalışmaları büyük öneme sahiptir.

Söz konusu eksikliklerin ya da aksaklıkların temel sebebi her geçen gün devletin görev ve sorumluluklarının artmasıdır. Bu kapsamda ilk akla gelen çözüm önerisi bir takım vergisel teşviklerle eğitim hizmetlerinin özendirilerek özelleştirilmesi ya da işletmelerin eğitime yönelik bağış ve yardımları olabilmektedir. Örneğin; özel okul işletilmesinden elde edilen kazançlara istisna uygulanması ya da okul bağışı, öğrenci yurtlarının inşası gibi aynı ve nakdi yardımların vergi matrahından indirilmesi. Bu sayede devletin mali yükü azalacak sadece denetim görevini yerine getirerek süreci takip etmesi sağlanacaktır. Aynı zamanda devlet temeldeki görev ve sorumluluklarını daha sağlıklı bir şekilde yerine getirebilecektir.

2.4. YAŞAM BOYU ÖĞRENME KAPSAMINDAKİ YATIRIM VE DÜZENLEMELERİN FAYDA VE GETİRİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Eğitimin toplum açısından yurttaşlığa, tüketime ve kişisel verimliliğe ait olmak üzere dışsal faydaları söz konusudur (Çelikkaya, 2013: 14). Eğitim sürecinin önemli bir parçası olması dolayısıyla bu durum yaşam boyu öğrenmeye de genellenebilmektedir. Çünkü eğitim bireylere ve ailelere birtakım faydalar sunmasının yanında, topluma da eğitim hizmetlerinin dışsal faydası olarak nitelendirilen dolaylı faydalar sunmaktadır. Dolayısıyla eğitim hizmetinin bölünemez nitelikte ve toplumda yaşayan bireylerce eşit olarak tüketilen faydalarının olduğunu söylemek mümkündür. Bu faydalar birey için olduğu kadar toplum hatta insanlık içinde oldukça önemlidir. Bu bağlamda diyebiliriz ki, bireyde meydana gelecek bir iyileşme ya da gelişme, toplumda meydana gelen bir iyileşme ya da gelişme demektir. Yapılan çeşitli araştırmalarda, eğitimin sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan birçok faydalı sonuçlarının olduğu neticesine varılmıştır (Çalcalı, 2009: 40). Özellikle eğitimin sosyal faydaları noktasında; bireyin daha fazla gelir elde etmesi, daha az suç oranı, demokratikleşme ve yönetime katılma, bireysel sağlığını koruma gibi durumlar dikkat çekmektedir. Ayrıca eğitim, bireylerin bilgi birikimine katkıda bulunarak, teknoloji değişimine uyum sağlamalarını ve bu değişiklikler karşısında kendilerini koruma yeteneğini kazandırmaktadır. Bu kapsamda eğitimin faydasını eğitim denilince ilk akla gelen kavramlardan olan ‘beşeri sermaye’ kavramı ile açıklamak daha doğru olacaktır. Beşeri sermaye iktisadi faaliyetlerle ilgili olarak bireylerde oluşan bilgi, beceri ve diğer nitelikleri kapsamaktadır. Bu nedenle söz konusu nitelikleri kazanmaya yönelik olarak yapılan faaliyetler yatırım olarak değerlendirilmektedir. Etkilerinin ölçülmesindeki kolaylıktan dolayı beşeri sermaye konusunda daha çok eğitim yatırımları üzerinde durulmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere eğitimin faydaları sadece eğitim görenlerle sınırlı kalmamakta, bu faydalar tüm topluma yayılmaktadır. Topluma yayılan bu dışsallıklar sadece sosyal nitelikli olmayıp, ekonomik ve siyasal faydaları da beraberinde getirmektedir. Örneğin; üretimde artış sağlama, siyasal istikrarı sağlama, sosyal ve kültürel kalkınma, emeğin verimliliğini artırma, sanayileşme çabası, vergi mükelleflerinin yüklerinin azaltılması, sağlık hizmetlerinin

maliyetlerini düşürmesi, suç işleme oranının düşmesi, düşük doğurganlık ve bebek ölüm hızında azalış sağlaması gibi faydalar sayılabilir. Hatta üretim sürecinde teknolojik girdilerin arttırılmasıyla üretim maliyetlerinde azalma sağlanabilir. Tüm bu faydalarından dolayı eğitimin ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmayı hızlandıran en önemli etken olduğu düşüncesi giderek yaygınlık kazanmaktadır. Bu bilinçlenmeyi erken fark etmiş toplumlar bugün gerekli ilerlemeyi sağlamışlardır. Bu nedenle eğitimin kişinin ve toplumun gelişmesinde ve ulusların çağdaşlaşmasında vazgeçilmez bir olgu olduğu hususu tüm araştırmacılar, karar organları, toplum vs. tarafından kesin olarak kabul görmüş bir olgudur. Tüm bu açıklamalardan yola çıkarak ilk olarak eğitimin bireyler için temel amaç ve hedeflerini sıralayalım (Çalışkan, 2007: 239; Çaçalı, 2009: 41);

- Bireyin niteliklerinin ve potansiyelinin farkındalığını sağlamak,
- Bireyin kişisel beceri ve yeteneklerini yükseltmek,
- Sorumluluk sahibi ve bilinçli bir kişi yapmak
- Gelişen ve değişen dünya koşullarına hazır hale getirmek

Bu kapsamda yaşam boyu öğrenmenin kişisel ve toplumsal getirilerinden bahsetmek mümkündür. İlk olarak kişisel getiri, söz konusu eğitim dolayısıyla kişinin elde ettiği maddi ve manevi her türlü kazançtır. Toplumsal getiri ise, bireyin aldığı eğitimden dolayı ortaya çıkan pozitif dışsallıktır. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki eğitim sonucu ortaya çıkan kişisel ve toplumsal getirilerin oranı gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere göre daha yüksektir. Sayılan tüm bu faydaların hayata geçirilmesindeki temel kıstas hızlı teknolojik ilerlemeye uyum sağlayabilecek işgücünün yetişmesi hususudur. Bu denli esnek işgücü yapısını ise ancak yaşam boyu öğrenme teknik ve yöntemleri ile oluşturmak mümkündür.

Bahse konu teşvik unsurlarının gerek verimlilik ve yatırımlar gerek kalkınma ve büyüme gerekse bireysel ve sosyal fayda anlamında bir takım ekonomik etkileri mevcuttur. Şimdi eğitim öğretime yönelik yatırım ve teşvik politikalarının ekonomik etkilerine kısaca değinecek olursak;

- **Verimlilik Üzerindeki Etkisi:** Eğitime yönelik yatırım teşviklerinde en temel gerekçe verimlilik düzeyini arttırmaktır. Eğitimin bireylerin verimliliklerini olumlu yönde etkilediği genel kabul görmektedir (Tsang'tan aktaran Gül Kır ve Yavuz, 2015: 113). Fakat verimliliği etkileyen çok sayıda faktörün söz konusu olması ve verimliliği ölçmenin güçlüğü gibi nedenlerle eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik yatırım ve teşviklerin verimlilik üzerindeki etkilerini belirlemek son derece zordur.

Küreselleşen dünya ortamında ekonomik ve siyasal gücün artırılmasının ve korunmasının yolu rekabet gücünün artırılmasına bağlıdır. Bunun en önde gelen asli unsuru da belirli girdi ile daha fazla üretimin hasılanın elde edilmesini ifade eden verimlilik artışıdır (Erarı, 2002). Verimli çalışabilen insan kaynağı, kalkınmanın anahtarı olan verimlilik artışını beraberinde getirmektedir.

- **Yatırımlar Üzerindeki Etkisi:** Eğitim yatırımları temelinde eğitim öğretim hizmetlerinin satışı sonucu elde edilen gelirlere yönelik vergisel muameleler bu birimlerin davranışları üzerinde etkide bulunmaktadır. Bu faaliyetler için bireylerin yaptığı harcamalara yönelik vergi teşvik uygulamaları ise eğitim öğretimin vergilendirilmesi ile alakalı *yaşam boyu öğrenime yapılan yatırımlar* üzerinde etkisini gösterir. Ancak “eğitim teşvikleri” kavramından sadece bina yapımının teşvik edilmesi anlaşılmalıdır. Eğitim her anlamda değerlendirilerek tüm unsurları ile topyekün teşvik edilmelidir.
- **Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkileri:** Eğitim düzeyi ile ücret arasında olumlu bir ilişki olduğu alan yazında genel kabul görmüş bir olgudur. Çünkü yapılan araştırmalar eğitim düzeyi arttıkça verimliliğin arttığını buna paralel olarak da bireylerin daha yüksek ücretlerle çalışma olanağı bulabildiği sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla bireyin refahı artması toplum refahının artışını da beraberinde getirmektedir. Bu durum ise ekonomik büyüme ve kalkınmaya pozitif yönde etki etmektedir. Başka

bir ifadeyle bir ülkenin ekonomik kalkınması, o ülkenin halkının kişisel ve toplumsal gelişmesine bağlıdır. Söz konusu gelişim ise eğitimin bütün bir hayata yayıldığı ölçüde mümkündür.

- **Sosyal Maliyet ve Getirileri:** İktisadi gelişmede beşeri sermayenin en temel faktör olması sebebiyle bu alandaki yatırımın sosyal maliyet ve getirisi önem arz etmektedir. Çünkü eğitim süresindeki artışla eğitimden beklenen fayda artmaktadır. Bu nedenle eğitimin katma değeri yüksek bir yatırım olduğu genel kabul görmüş bir olgudur. Yani kalkınmanın merkezinde insan vardır. Bu sebeple *sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı*; kalkınmayı doğal kaynak ve çevre boyutuyla ele alırken, *sürdürülebilir insani kalkınma*; insan sermayesini küreselleşen bilgi toplumu boyutuyla yeniden yorumlamakta ve insan sermayesini sürdürülebilir kalkınmanın odağı haline getirmektedir.
- **İstihdama Etkileri:** Eğitim, işyerinde çalışan kişinin performansını ve işi öğrenme hızını arttırmasının yanı sıra çalışanın mevcut iş konusunda eğitilmesini ve daha etkin çalışmasını sağlar. Böylelikle eğitim, çalışana işyerinde yükselme fırsatı verir (Doğan, 1997: 233). Yani nitelikli işgücü eksikliğinin giderilmesinin ve yeterli bilgi ve beceriye sahip olunmadığı için ortaya çıkan işsizliğin temel çözümü eğitimidir. Konuya ülkeler arasındaki gelişmişlik farkı açısından baktığımızda ise en önemli farkın nitelikli yetişmiş insan gücünde olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum ise nitelikli insan gücüne ulaşmanın yolunun yaşam boyu eğitimden geçtiğini bir kez daha vurgulamaktadır. Kısaca “Hayat okula sığmaz.” genel kabulünden yola çıkarak yaşam boyu öğrenme stratejileri uygulanması gerekmektedir.

SONUÇ

Çalışma bütünü itibariyle yaşam boyu öğrenme yaklaşımını temel almakta ve yaşam boyu öğrenmenin devlet yapısı içindeki yerini tespit etmeye çalışmaktadır. Bu sebeple ilk olarak “eğitim hizmetleri” ve “yaşam boyu öğrenme yaklaşımı” tanıtılarak genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde ise yaşam boyu öğrenmenin mali boyutunu tespit edebilmek için yatırımlar, merkezi yönetim bütçesi ve anayasal düzenlemeler; 2006-2016 yılları arasındaki dönemi kapsayan; *Eğitim Raporları, Maliye Bakanlığı Genel Faaliyet Raporları, MEB İstatistikleri (Stratejik Planlar, Faaliyet Raporları, Performans Raporları, Bütçe Sunuşları, Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporları, Resmi İstatistikler), Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporları, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarıları, Maliye Bakanlığı ve TÜİK verileri* yıl yıl incelenerek içerik analizi yöntemiyle test edilmeye çalışılmıştır. Son olarak da yatırım ve düzenlemeler fayda ve getiriler bağlamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda 2006-2016 yılları arasında on yıllık seyrin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular göstermektedir ki;

- Yaşam boyu öğrenmeye yönelik bakış açısı, çağa ayak uydurmanın temel koşulunun yaşam boyu öğrenme stratejilerini geliştirmekten geçtiğini doğrulamaktadır. Özellikle 2010-2014 ve 2015-2019 stratejik planlarında yaşam boyu öğrenmeye bir hayli geniş yer verilmiş ve bu yöndeki stratejilerden detaylı olarak bahsedilmiştir. Ancak elde edilen bulgular göstermektedir ki, belirlenen hedeflere oranla bütçe rakamları bağlamında belirgin bir sıçrama olmamıştır.
- 2006-2016 dönemi verilerinden elde edilen bulgular doğrultusunda makro düzeydeki ekonomik göstergelerde olduğu gibi mikro düzeydeki yaşam boyu öğrenmeye yönelik harcamaların da kriz dönemlerinden etkilendiğini söylemek mümkündür. Diğer bir ifadeyle daraltma politikalarına yaşam boyu öğrenme harcamaları da dahil edilmiştir.
- Harcama, yatırım ve bütçe temelinde yapılan incelemeler sonucunda ise rakamsal anlamda mali alt yapıda spesifik olarak yeni bir düzenlemeye

gidilmediği görülmektedir. Bu kapsamdaki rakamlardaki periyodik artışların devam etmesi, diğer bir deyişle dönemler bazındaki incelemelerde yaşam boyu öğrenme kapsamında belirgin bir sıçramaya sebep olacak yatırımlardan ziyade mevcut yapı üzerinden yönlendirmeler yapılmıştır. Eğitime yönelik var olan yatırım ve harcamaların da büyük oranda temel eğitime odaklandığı incelenen raporlarda tespit edilmiştir.

- Anayasal düzenlemelerin incelenmesi aşamasında da gerek “eğitim hizmetleri”ne yönelik gerekse “yaşam boyu öğrenme hizmetleri” ne yönelik kanunlar, KHK ve yönetmeliklerin dağınık bir şekilde yer aldığı ve tek bir datadan ulaşılamadığı sonucuna varılmıştır. Bu sebeple eğitim faaliyetlerine yönelik kanunlar, KHK ve yönetmeliklerin tek çatı altında toplanması gereğine duyulan ihtiyaç dikkat çekicidir.
- Vergi teşvikleri ve Gelir Vergisi Genel Tebliği temelinde yapılan incelemede ise yaşam boyu öğrenmenin; yaygın eğitim ve yetişkin eğitimi (yetişkinlere yönelik kurs ve dersaneler vs.) kısmının teşvik edilemeyecek yatırımlar kapsamına alındığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın bütünü itibarıyla genel bir çerçeveden bakıldığında teorik anlamda “yaşam boyu öğrenme” teması özellikle stratejik planlarda tüm detaylarıyla vurgulanmaktadır. Ancak daha önce de bahsi geçtiği üzere uygulamada rakamsal olarak söz konusu hizmet (yaşam boyu öğrenme) için ayrılan bütçede herhangi bir hareketliliğe sebep olmamaktadır. Elde edilen bulgular vasıtasıyla varabileceğimiz sonuç; yaşam boyu öğrenme stratejilerinin geliştirilmesine teorik anlamda “Hayat okula sığmaz.” öngörüsüyle ciddi yapılandırmalar söz konusu fakat mali destek tarafının daha dikkatli yönlendirilmesi gereği önem arz etmektedir.

Özetle, "Yaşam Boyu Öğrenme" başta Avrupa olmak üzere dünya çapında gelişme ve kalkınmanın temel taşlarından biri olarak benimsenmiş durumdadır. Bunun en güzel örneğini, AB'ye üye ülkeler, Avrupa Komisyonu, sosyal ortaklıklar, firmalar, eğitim ve öğretim kurumları arasında bir ortaklık çerçevesinde sorumlulukların

paylaşılması temelinde uygulamaya konulan “e-learning-geleceğin eğitiminin tasarlanması” isimli karar (dhgm.meb.gov.tr) oluşturabilir. Çünkü söz konusu karar devlet, eğitim kurumları ve firmaları yaşam boyu öğrenme konusunda birlikte hareket etmeye teşvik etmektedir. Bu sebeple yaşam boyu öğrenme çağı yakalayabilmek adına özellikle gelişmekte olan ülkelerin devlet politikalarının gündeminde olmak zorundadır. Çünkü ülkelerin sahip oldukları maddi kaynaklar, nitelikli insan kaynağının olmaması durumunda toplumsal ve ekonomik kalkınmada tek başına yeterli olmamaktadır. Söz konusu nitelikli insan kaynağının yetişmesi ise ancak çağa esnek ve hızlı bir biçimde ayak uydurabilen yaşam boyu öğrenme stratejileri ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle devlet toplumun tüm kesimlerinin yaşam boyu eğitim imkânlarından en üst düzeyde yararlanmalarını sağlamak durumundadır. Devletin eğitime yönelik kaynak dağılımında yaptığı tercihler tüm bunların şekillenmesinde çok önemli etkiye sahiptir. Çünkü söz konusu stratejilerin uygulanması ancak güçlü bir mali alt yapının sağlanması koşuluyla mümkün olabilmektedir. Bu durumda da en büyük görev ilk olarak devlete ikinci olarak da eğitim hizmetlerinin yerine getirilmesinden sorumlu en temel devlet organı olan Milli Eğitim Bakanlığına düşmektedir.

En genel anlamıyla çalışmayı tek bir cümleyle ifade edecek olursak: “yaşam boyu öğrenme”, “mali boyut” ve “anayasal düzenlemeler” adını verdiğimiz bu üç temel element anlamlı bir bütün olarak bir araya getirildiğinde sonuç; gelişen ve değişen dünya koşullarına hazır hale gelmiş birey, toplum ve en önemlisi ülke demektir. Bu sebeple yaşam boyu öğrenmeye yönelik yatırım, teşvik ve yasal düzenlemelere öncelik verilmesi gerekmektedir. Bu aşamada ise karar alıcılar tarafından ne?, nerede?, nasıl?, niçin?, ne şekilde? yapılacak sorularının yanıtlanması hususu gündeme gelmektedir. Bu alandaki düzenlemelerin sağlıklı bir sistemle yapılabilmesinin en temel koşulu ise geçmiş dönem verilerine güvenilir olarak ulaşabilmekten geçmektedir. Bu nedenle veri tabanlarında tek çatı altında ihtiyaç duyulabilecek bütün bilgilerin sistemli ve düzenli bir arşivleme yapılarak, araştırmacı ve karar alıcıların erişimine açılması gereği büyük önem arz etmektedir.

ÖNERİLER

- Öncelikle yaşam boyu öğrenme ile ilgili geçmiş yıl verilerinin sağlıklı bir şekilde, düzenli ve sistemli olarak arşivlenmesi gerekmektedir. Çünkü çalışmamızda da karşılaşılan en temel sorunlardan birisi ihtiyaç duyulan verilere ulaşmadaki güçlüktür. Çünkü ülkemizde söz konusu analizlerin yapılması için ihtiyaç duyulan verilere doğrudan ulaşılabilir bir veri tabanı bulunmamaktadır. Hatta bazı yılların verilerine ulaşamamaktadır. Bu durum ise öncesinde ne yapıldığının bilgisini verememekle birlikte gelecekte nasıl bir yön izlenmesi gerektiğinin çıkarımında bulunulmasını da güçleştirmektedir. Hem sayısal verilerin hem de eğitimle ilgili kanunların tek bir çatı altında toplanması karar alıcılar ve araştırmacılar için ulaşılan sonuçların güvenilirlik ve geçerliliği noktasında önemli bir husustur. Bu kapsamda maliyet- fayda ve maliyet-etkililik analizlerine daha çok ağırlık vererek, AR-GE çalışmaları desteklenmeli ve getirisi yüksek, diğer bir ifadeyle katma değeri yüksek projeler hayata geçirilerek boş yatırımların önüne geçilmelidir. Tüm bu hedefleri gerçekleştirebilmek için öncelikle düzenli, sistemli ve tek kanaldan ulaşılabilir bir veri tabanı oluşturulması gerekmektedir.
- Eğitim-öğretim programları ve materyalleri esnek bir yapıda (hızlı dönüşüm ve değişime ayak uydurabilecek nitelikte) yaşam boyu öğrenme yaklaşımı çerçevesinde geliştirilerek ele alınmalıdır. Yatırım planları, bütçe ödenekleri ve vergi teşvikleri bu esas çerçevesinde şekillenmelidir.
- Yetişkinlerin eğitimine yönelik dersane, kurs vs. gibi kurumların da teşvikler kapsamına alınması sürece katkı sağlayabilecektir. Çünkü yaşam boyu öğrenme faaliyetleri özellikle uluslararası standartları yakalama noktasında, esnek yapısı sebebiyle yetişkinlere yönelik kurslar, dersaneler vs. kapsamında daha etkin gerçekleştirilebilmektedir.

- Gerçek anlamda ekonomik gelişme için yaşam boyu öğrenme temalı eğitimler özellikle üretime katkı sağlayabilmek adına daha çok mesleki yetileri arttıracak türden olmalıdır. Bu sayede yapılan yatırımların geri dönüşümünün daha hızlı gerçekleşebileceği tahmin edilmektedir.
- Eğitim öğretime yönelik yatırımlar büyük oranda temel eğitim odaklıdır. Bu anlamda yaşam boyu öğrenmeye yönelik devlet tarafından yapılacak daha kapsamlı yatırımlara ve projelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda bakanlık hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için program ve proje bazında kaynak tahsisleri ile bütçesinin stratejik planına, yıllık amaç ve hedefleri ile performans göstergelerine dayandırılması gerekmektedir.
- Güncel mesleklerin yanı sıra geleceğin mesleklerine yönelik yenilikler vasıtasıyla vergi teşvikleri sunarak uzun dönemde istihdam edilebilirlik desteklenebilir. Örneğin: Avrupa’da 2000 yılında uygulamaya konulan “eLearning-geleceğin eğitimlerinin tasarlanması” kararı gibi. Çünkü bu karar kapsamında geleceğin meslekleri bugünden belirlenerek; yatırım, teşvik ve eğitim programları şimdiden geleceğe yönelik hazırlanmaktadır. Ülkemizde de benzer bir uygulamanın geleceğe yönelik katma değeri yüksek değerli bir yatırıma dönüşmesi umulmaktadır.
- Yaşam boyu öğrenme gereksinimlerini karşılamak için mevcut olan yaygın ve yüksek nitelikli öğrenme fırsatlarını hazırlamak yeterli olmamaktadır. Daha kapsamlı ve güncellenebilir esnek eğitim olanakları sunmak gerekmektedir. Bu noktadaki en temel gereksinim ise yaşam boyu öğrenmeye yönelik mali alt yapıdır. Çünkü belirlenen hedeflere ulaşmak ciddi maliyetlere katlanmayı gerektirmektedir. Diğer bir ifadeyle plan ve projeleri hayata geçirmenin yolu finansal anlamda yeterli ve güçlü olmaktan geçmektedir.

- Yaşam boyu öğrenme odaklı eğitimlerin İŞKUR ile işbirliği halinde yürütülmesi her anlamda daha somut sonuçlar getirecektir.
- Kız çocukların yaşam boyu eğitim imkanlarından geniş ölçüde yararlanmalarına olanak tanınmalıdır. Çünkü onlar geleceğin anneleridir ve onların iyi yetişmesi demek sonraki nesillerin ruh ve beden sağlığı yerinde bireyler olarak yetişmesi demektir.
- Yaşam boyu öğrenme hizmeti konusunda özel okulların açılmasının teşviki gibi yöntemlerle özel sektörde sürece dahil edilerek ve devletin bu anlamdaki yükü hafifletilebilir. Örneğin; özel sektörün yaygın eğitim faaliyetlerinin vergi indirimi, uzun vadeli ve düşük faizli kredi, arsa temini vs. teşviklerle özendirilmesi gibi.

KAYNAKÇA

2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu kararı, (19 Haziran 2012).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>, 25 Kasım 2016.

Acar, O. ve Çağlar, E. (2012). “Yeni Teşvik Paketi Üzerine Bir Değerlendirme”, *TEPAV Politika Notu*, C: Nisan, 12 Mayıs 2016, ss. 1-11.

Acar, M. ve Bilir, H. (2013). “Serbest Piyasa, Bütçe ve Rekabet: Üniversitelerde Piyasa Yönelimli Yeniden Yapılanma İhtiyacı”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C:3, No:3, ss. 184-192.

Akın, U. ve Arslan, G. (2014). “İdeoloji ve Eğitim: Devlet-Eğitim İlişkisine Farklı Bir Bakış”, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C:4, No:1, ss. 81-90.

Altıntop, S. (2006). “Türkiye’de Eğitime Yönelik Vergisel Teşviklerin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Kararı (2008/C 111/01). [https://ec.europa.eu/ploteus/search/site?f\[0\]=im_field_entity_type:97](https://ec.europa.eu/ploteus/search/site?f[0]=im_field_entity_type:97), 31 Ekim 2017.

Bağcı, Ş. E. (2010). “Neoliberalizm ve Yaşam Boyu Eğitim: Gerçeği Gizleyen Büyülü Sözler”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, C:8, S:30, ss. 3-76.

Bağcı, Ş. E. (2011). “Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Yaşam Boyu Eğitim Politikaları”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C:30, S:2, ss. 139-173.

Bağcı, Ş. E. (2015). “Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenme: Piyasacı ve Muhafazakâr”, *Mülkiye Dergisi*, C:39, S:3, ss. 211-244.

Bulutoğlu, K. (2004). *Kamu Ekonomisine Giriş: Demokraside Devletin Ekonomik Bir Kuramı*, Batı Türkeli Yayıncılık, İstanbul.

Canpolat, N. (2000). “Türkiye’de Beşeri Sermaye Birikimi ve Ekonomik Büyüme”, *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, C:18, No:2, ss. 265-281.

Commission Memorandum of 30 October 2000 on lifelong learning, http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf, 23 Ekim 2017.

Çalcalı, Ö. (2009). “Türkiye’de 1990 Sonrası Kamu Harcamaları İçerisinde Eğitim Harcamalarının Yeri ve Önemi (1990 – 2007)”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Çalışkan, Ş. (2007). “Eğitimin Getirisi (Uşak Örneği)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:12, No:2, ss. 235-252.

Çelikkaya, A. (2013). *Beşeri Sermaye Yatırımlarının Teşviki: OECD Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme* (1. Baskı), Dora Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Bursa.

Çiçek, H., Tiryaki, A. ve Bozdoğan, D. (2014). “Türkiye’de 1980 Sonrası Kamu Gelirleri ile Eğitim Harcamaları Arasındaki İlişki: Granger Nedensellik Analizi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:19, No:3, ss. 17-39.

Doğan, S. ve Şanlı, B. (2003). “İktisadi Kalkınmada Beşeri Sermaye”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C:8, No:1, ss. 173-196.

Doğan, Ü. (1997). "İstihdam-Verimlilik-Eğitim İlişkileri", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:52, ss. 229 – 234.

European Comission (EC). (2011). Comission Staff Working Paper "Reducing Early School Leaving", Accompanying Document to Proposal for a Council Recommendation on policies to reduce early school leaving, Brussel, 23 Ekim 2017.

Edizdoğan, N. (1989). *Kamu Maliyesi I (Kamu Ekonomisi, Kamu Harcamaları ve Bütçe)* Atlas Ofset, Bursa.

Edizdoğan, N. ve Çetinkaya, Ö. (2015). *Kamu Bütçesi* (6. baskı), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Edizdoğan, N., Çetinkaya, Ö. ve Gümüş, E. (2013). *Kamu Maliyesi* (5. baskı), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Erarı, F. (2002). "Küreselleşme Sürecinde Eğitimin Kalkınmadaki Önemi, Açıköğretimin Yeri ile Açıköğretim Öğrencileri ile Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumu ve Beklentileri." *Açıköğretim Fakültesi Yayınları 20*, Eskişehir.

Eroğlu, O. (2015). *Neoliberal Politikaların Eğitime Etkileri*, Ankara.

Fletcher, C. (1980). The theory of community education and its relation to adult education, *Adult Education for a Change*, London: Hutchinson.

Gökmen, S. ve Kartaloğlu, E. (2012). *Yeni Teşvik Sistemi*, İSMMMOMO Yayınları 151, ISBN: 978-975-555-213-2, İstanbul.

Gözübüyük Tamer, M. (2013). "Yaşam Boyu Öğrenme İçin Uluslararası Yeterlilikler Çerçevesi: Avrupa ve Türkiye Örneği", *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, C:3, S:5, ss. 43-54.

Gül Kır, S. ve Yavuz, A. (2015). “Eğitim Öğretimi Teşvik Etmeye Yönelik Vergi Politikalar: Avrupa Birliği ve Türkiye Uygulaması”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, C:7, No:2, ss. 109–121.

Gümüş, E. (2013). “Son Değişiklikler Çerçevesinde Yeni Teşvik Sistemi”, *Mali Çözüm Dergisi*, ss. 89-133.

Güngör, G. ve Göksu, A. (2013). “Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma”, *Yönetim ve Ekonomi*, C:20, No:1, ss. 59-72.

<http://www.bumko.gov.tr/mevzuat/2006brehber/>, 12 Mayıs 2016.

<http://dengemusavirlik.com>, 03 Mayıs 2017.

<https://www.dunya.com/kose-yazisi/egitim-ve-ogretim-isletmelerinde-kazanc-istisnasi/24941>, 28 Mayıs 2017.

<https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/avrupa-yeterlilikler-cercevesi>, 17 Ekim 2017.

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/155-156/akbas.htm, 19 Ekim 2017.

İşman, A. (2011). “Instructional Design in Education: New Model”, *Turkish Online Journal of Educational Technology*, C:10, No:1, pp. 136-142.

Jarvis, P. (2004). *Adult Education and Lifelong Learning*, RoutledgeFalmer Taylor & Group, London and New York, 3rd edition.

Karaarslan, E. (2005). “Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi”, *Maliye Dergisi*, No: 149, ss. 36-73.

Keskin, N. E. (2004). “Eğitimde Reform”, *Mülkiye Dergisi*, No: 245, ss.125-148.

KPMG (2012). *Soru ve Cevaplarla Yeni Yatırım Teşvik Sistemi*, kpmg.com.tr/kpmgvergi.com, 19 Kasım 2016.

Kesik, A. (2006). “Bütçe Sistemi ve Mali Disiplin, *Yaklaşım Dergisi*”, C:14, No:159.

Maliye Bakanlığı (2006), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2007), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2008), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2009), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2010), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2011), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2012), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2013), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2014), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2015), Genel Faaliyet Raporları, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2016-Ekim), 2017 Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2006-Temmuz), *2006 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2007-Temmuz), *2007 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2008-Temmuz), *2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2009-Temmuz), *2009 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2010-Temmuz), *2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2011-Temmuz), *2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2012-Temmuz), *2012 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2013-Temmuz), *2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2014-Temmuz), *2014 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2015-Temmuz), *2015 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2016-Temmuz), *2016 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2010), *2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bağlı Cetveller*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2011), *2012 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bağlı Cetveller*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2012), *2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bağlı Cetveller*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2013), *2014 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bağlı Cetveller*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2014), *2015 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bağlı Cetveller*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2015), *2016 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bağlı Cetveller*, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2016), *2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bağlı Cetveller*, Ankara.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2014a). Milli Eğitim Temel Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739-20140206.pdf>, 20.04.2017.

MEB İstatistikleri (2009), *Faaliyet Raporları*, Stratejik Planlar, 2010-2014 Satratejik Planı, Ankara.

MEB İstatistikleri (2015), *Faaliyet Raporları*, Stratejik Planlar, 2015-2019 Satratejik Planı, Ankara.

MEB İstatistikleri (2012-Şubat), *Faaliyet Raporları*, 2011 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2013-Nisan), *Faaliyet Raporları*, 2012 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2014-Nisan), *Faaliyet Raporları*, 2013 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2015-Nisan), *Faaliyet Raporları*, 2014 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2016-Nisan), *Faaliyet Raporları*, 2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2017-Şubat), *Faaliyet Raporları*, 2016 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2011-Ocak), *Performans Raporları*, 2011 Yılı Mali Performans Programı, Ankara.

MEB İstatistikleri (2012-Ocak), *Performans Raporları*, 2012 Yılı Mali Performans Programı, Ankara.

MEB İstatistikleri (2013-Ocak), *Performans Raporları*, 2013 Yılı Mali Performans Programı, Ankara.

MEB İstatistikleri (2014-Ocak), *Performans Raporları*, 2014 Yılı Mali Performans Programı, Ankara.

MEB İstatistikleri (2015-Ocak), *Performans Raporları*, 2015 Yılı Mali Performans Programı, Ankara.

MEB İstatistikleri (2005-Aralık), *Faaliyet Raporları*, 2006 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2006-Aralık), *Faaliyet Raporları*, 2007 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2007), *Faaliyet Raporları*, 2008 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2009-Aralık), *Faaliyet Raporları*, 2010 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2010), *Faaliyet Raporları*, 2011 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2012-Aralık), *Faaliyet Raporları*, 2013 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2013-Aralık), *Faaliyet Raporları*, 2014 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2014-Aralık), *Faaliyet Raporları*, 2015 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2016-Mart), *Faaliyet Raporları*, 2016 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2016-Aralık), *Faaliyet Raporları*, 2017 Yılı Bütçe sunuşları, Ankara.

MEB İstatistikleri (2009-Temmuz), *Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporları*, 2009 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2010-Temmuz), *Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporları*, 2010 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2011-Temmuz), *Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporları*, 2011 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2012-Temmuz), *Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporları*, 2012 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2013-Temmuz), *Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporları*, 2013 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2014-Temmuz), *Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporları*, 2014 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2015-Temmuz), *Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporları*, 2015 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2016-Temmuz), *Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporları*, 2016 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklenti Raporu, Ankara.

MEB İstatistikleri (2006), *Resmi İstatistikler*, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2006-2007, Ankara.

MEB İstatistikleri (2007), *Resmi İstatistikler*, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2007-2008, Ankara.

MEB İstatistikleri (2008), *Resmi İstatistikler*, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2008-2009, Ankara.

MEB İstatistikleri (2009), *Resmi İstatistikler*, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2009-2010, Ankara.

MEB İstatistikleri (2010), *Resmi İstatistikler*, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2010-2011, Ankara.

MEB İstatistikleri (2011), *Resmi İstatistikler*, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2011-2012, Ankara.

MEB İstatistikleri (2012), *Resmi İstatistikler*, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2012-2013, Ankara.

MEB İstatistikleri (2013), *Resmi İstatistikler*, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013-2014, Ankara.

MEB İstatistikleri (2014), *Resmi İstatistikler*, Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2014-2015, Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı (2007a), *Türk Eğitim Sistemi 2007*, Ankara.

Miser, R. (2013). *Yaşam Boyu Öğrenme; Kavram ve Bağlam*, EBF-MD Yayını, Ankara.

Odabaş, Tekdere ve Aktepe (2016). Eğitim Hizmetlerinin Yerelleşmesinin Muhtemel Etkileri: Türkiye’de Uygulanabilirliği, EconWorld2016@Barcelona 01-03 February 2016; Barcelona, Spain.

Ozansoy, A. (2008). “Türk Vergi Hukukunda Eğitimin Vergilendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Özer, R. (2010). “Türkiye’de 1990 Sonrası Yapılan Eğitim Harcamalarının Bütçe Politikaları Çerçevesinde İncelenmesi”, Afyonkarahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Özsoy, C. (2009). “Türkiye’de Eğitim ve İktisadi Büyüme Arasındaki İlişkinin VAR Modeli ile Analizi”, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, C: IV, No: I, ss.71-83.

Resmi Gazete 2012/3305 sayılı BKK, Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, sayı:28328.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001). Hayat Boyu Eğitim veya Örgün Olmayan Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Taşcı, D., Aydın, C. H., Genç Kumtepe, E., Kumtepe, A. T., Kıyık Kıcıır, G. ve Dinçer, G. D. (2015). “Eskişehir’de Yaşam Boyu Öğrenme Başlığı Altında Yetişkin Eğitiminin Analizi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 34, ss. 197-211.

Trostel, A. P. (1996). “Should education be subsidized?”, *Public Finance Review*, C: 24, No:1, s. 3-24.

TÜİK (2014), *Yaygın Eğitim İstatistikleri 2012/’13*, ISSN 1300-1027, Ankara.

Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (2014-2018). Hayat Boyu Öğrenme, Eylem Planı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.

Yüksel, A., Gökkaya, Ö. ve Demir, B. (2015). “MYO'larda Yenilikçi Bakış Açısının Eğitim Boyutunda Değerlendirilmesi”, *Electronic Journal of Vocational Colleges-Aralık 2015 4. UMYOS Özel Sayısı*, ss. 87-95.